

Egy honvédtiszt a világháborúban - 1. rész ^[1]

Galícia, Kárpátok, Csehország – az utolsó felvonás

„A nap folyamán négyszer cserélnek helyet a levegőben a gépek. Amint eltűnnek a Stukák, jönnek a Martin bombázók és a Raták. Nagy pusztítás mind a két esetben. Csapataink előretörése megakad, sőt, estére kénytelenek vagyunk az erdőt feladni.[...] Estére mondhatnám kísérteties lett a csend. Harcok után ez legtöbbször így szokott lenni. Mindkét fél kimerült a gigászi küzdelemben és az éjszaka is nyugodtan telt el. A Hold fénye megvilágítja a terepet, a figyelőállásokból azonban egy-egy rakéta felszáll, ami fényével jobb áttekintést biztosít és megnyugtat.”

Bevezető

Az alábbiakban közölt napló szerzője, Salgó Andor polgári családból származott. A felső kereskedelmi iskolai érettségét követően 1939. október 5-én vonult be kötelező katonai szolgálatra a kassai 21. gyalogezred I. zászlóaljához. A tartalékos tisztí iskola két évfolyamának elvégzése után csapatvonat-parancsnoki tanfolyamra iskolázták be. 1941. június 30. és október 25. között a Kárpát-csoport parancsnokságának 1/c. osztályának írnokaként hadiszolgálatot teljesített, majd 1942 októberében alakulatának vonatparancsnokaként vonult el a 2. hadsereg Don-menti hadművelési területére. 1943. február 2-án (más adat szerint 6-án) Sztarij Oszkoltól északra megsebesült. Felépülését követően a polgári életben dolgozott, míg 1944. február 17-én ismét behívták katonai szolgálatra. A kassai 21/I. zászlóalj kötelékében szolgált 1945. április 6-áig, mikor a 24. hadosztály alakulatai (köztük a 21/I. zászlóalj) beszüntették a tüzelést, és megnyitották védőállásaikat. A szovjet parancsnokság - az előzetes megállapodás szerint az átvett 195 tisztet, 144 tiszthelyettest, 850 tisztest és 1374 honvédet a szokásos ellenőrzés és fertőtlenítés után két vasúti szerelvényel Hajmáskérre szállította, hogy ott az alakulóban lévő demokratikus honvédség 5. gyaloghadosztályának magvát alkossák. Salgó Andor 1945. április 24-étől az úgynevezett demokratikus honvédség 5. hadosztály 17. gyalogezred I. zászlóaljánál szolgált. Leszerelését követően Miskolcon élt, zömmel adminisztratív munkakörököt ellátva.

Ajánló

[Egy honvédtiszt a világháborúban - 2. rész ^{\[2\]}](#)

[Egy honvédtiszt a világháborúban - 3. rész ^{\[3\]}](#)

ha helyzet úgy hozta, belepillanthatunk a harcokba is.

Mind ezt egy olyan ember szemével látjuk, aki személyiségénél és képzettségénél fogva pontosan, precízen tudta a részleteket dokumentálni. Így - a személyes élményeken, benyomásokon túl - a napló végén megtalálhatjuk a 21/I. zászlóalj részletes tisztí névsorát, létszám- és veszteségi adatokat, de a szerző személyes katonai szolgálatának aprólékos dokumentációját is.

A gépelt napló és az eredeti dokumentumok a család tulajdonában vannak Miskolcon, egy korábbi kutatásom melléktermékeként (amely a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kenézlő községnél visszavetett ellenséges folyóátkelési kísérlet részleteinek feltárását tűzte ki célul) jutottam hozzá, immár tíz éve. A napló azóta várta, hogy nyilvánossághoz juthasson, elmondva az utókoraknak a Kassa környéki bakák harcait.

Forrás

A háború borzalmait, annak sokszor örülettel határos, idegtépő pillanatait a mai kor embere előtt nem ismeretlenek. Szerény naplóm nem nagyon tartalmaz borzalmakat, inkább egyéni benyomásokat, hangulatképeket, néha egy-egy emlékezetesebb harcselekményt. Talán nem is olyan hangulatos, mint szerettem volna, de őszinte sorok ezek, melyeket kis kivétellel nem fűtött szobában, hanem a harchelyzet adta körülmények között jegyeztem fel. Hol fa tövében kuporogva, hol lövészárokban, lóháton, vagy menet közben, sokszor éjjeli szolgálat közben húztam elő féltve őrzött naplóm az eső vagy a hó elől védve, néha csak annyi idő volt, hogy gyorsírással feljegyezhettem a fontosabb eseményeket.

Ez a háborús időszak 1941-1945. éveken tombolt. A sors úgy rendelte, hogy nekem minden esztendő egy részét harctéren kellett töltenem, s addig nem volt nyugtom, amíg hazánk földjén az utolsó puskalövés el nem hangzott.

1941 júliusában a Keleti-Kárpátokban megindult a magyar támadás. Két magyar hadtest, a Kárpát-csoport és a gyorshadtest áldozatok árán, de szépen tör előre. Később már jóformán nincs is ellenállás, és egymás után kerül német-magyar kézre Kolomea, Stanislau, Kamienic-Podolsk, Proskurov, Winnicza. Ekkor, mint hadapród őrmester Szolnok-Doboka vármegyében Oláhlaposon bányánál voltam szabadságon. Táviratilag rendeltek vissza Kassára, ahol egy napot kapva az előkészületekre útbá indítottak a Kárpát csoporthoz. Most tudtam meg, mi az ismeretlen harcmezőre útbá indulni egyetlen adattal, a tábori postaszámmal kezemben. Mint egy tábori levelet, úgy irányítottak össze-vissza. Lavocsnénál átléptem a határt, de visszairányítottak, mert arra tovább nem járt vonat. Ekkor Csapon át Körösmezőre utaztam, majd itt egy alkalmas teherautóra ülve folytattam utamat Kolomeára. Innen együtt haladtam a Kárpát-csoporttal a Dnyeszteren, Bugon, át Winnicáig. Szerencsére nyugodt irodai beosztásom volt a parancsnokságnál, és háborús szolgálatom alatt éppen ezért ez volt az egyetlen kellemes periódus. A honvágy azonban a kis távolság ellenére szokatlanul nagy volt bennem, és felejthetetlenül boldog érzés volt, mikor leváltásom 1941. október közepén megérkezett és hazatérünk. Kassára visszatérve a hadtestparancsnokságon bajtársi vacsorára voltam hivatalos. Két nap múlva leszereltem, és boldogan tértem vissza szüleimhez Tolcsvára.

Nyugtóm nem volt soká. Pár hónap elteltével a SAS behívó ismét megtalált és 1942. október 5-én már utaztam Kassára, ahol készülődően volt már a menetzászlóalj. Egy hónapig készültünk az elvonuláshoz és november 5-én síró, búcsúztató tömeg között katonazene hangjai mellett kiindult a kassai pályaudvarról hazánk két legtragikusabb sorsú katonavonata, amely ezer embert vitt a háború áldozati oltárára s melyből igen kevesen, talán 8 tiszt és 120 ember tért vissza nyomorékon, lefagyott lábakkal, súlyos betegen.

Ezen a napon még nem sejtettük, hová megyünk, mi vár ránk és merre van a Don. Éppen ezért nem voltunk elkéservedve. Válogatott tiszt és légénység volt ez a zászlóalj. Ismertük jóformán egymást és tudtuk, hogy ha nehéz feladatok elé is állít bennünket a vezetőség, nem lehet nagy baj. Izig-vérig katonákat vitt akkor a katonavonatot. Mint akkor mondtuk, a Honvédség még egy ilyen nem tud kiállítani.

Az úton folyt a bor, a rum, a barackpálinka. Kassa városra a búcsúzások adott át 4 hordó bort. Jó hangulat minden kocsiiban, a háborúra nem gondol senki. Mindenki állandó mámorban úszik, csak ha valaki néha szeretettel gondol, kerülnek elő a fényképek, melyek oly sok könnyet csaltak ki katonaszemekből, melyek oly közel hozták a távolban lévőket, oly melegséggel voltak be a hidegben fagyoskodókat s melyek nélkül a frontkatona el nem képzelhető.

8-10 napi utazás után megérkeztünk és a kemény hidegben gyalogmenetben 4 nap után megérkeztünk Rogowatoje-ra átképzésre. Itt a téli, modern harcászatot, új német fegyvereket mutatták be, majd 1943. január 9-én Alexandrowka-Koste területén (Voronyezstől D 10 km) a Don-menti állásokban leváltottunk egy zászlóaljra. Gyönyörű, kiépített, jóformán bevehetetlen állások voltak ezek, meleg fűthető bunkerekkel, sűrű futóárók-rendszerrel, remek kilövésekkel. A Don néhol csak pár méterre, de legalább 10-12 méterrel volt mélyen alattunk befagyott, hóval takart vízzel. Átkelni könnyű lett volna, de a gyalogság és a tüzérség úgy belőtte magát, hogy az orosz mozdulni sem tudott.

1943. január 15-én rajtunk keresztül D-ről egy zlj. visszavonul, mert a doni állásait az orosz páncélosok Korotojak-Uriw környékén áttörték. Mi neveltünk a megriadt visszavonulókon, szedtük össze az általuk elhagyott anyagokat. Másnap azonban a déli órákban hozzánk ért az orosz támadás és mi is hasonló helyzetbe kerülünk. Menekülésre nem is kerülhetett sor, hiszen az ellenség már nyakunkon volt. Kemény és hősiesség után az Iwanovce Smelevy-Less-i magaslatokon védőállásba vonultunk vissza, ahol hókunyhóban, közel vígan átúthető hótorlaszok mögé húzóda egy si-zlj. támadásai ellen jan. 26-ig kitartottunk. Mint ekkor már megtudtuk, hadosztályunkat, a 9. könnyű hadosztályt a hadsereparancsnokság koncnak dobta oda az oroszoknak, hogy a hadseregrészek könnyebben visszavonulhassanak. Az oroszok nem is vették komolyan ellenállásunkat, hiszen a hátunk mögött kb. 150 km-re lévő Starkij-Oskol már elesett. Mi azonban csupán az életünkért küzdve megkezdtük reménytelen visszavonulásunkat, és erőnkön felüli kitérésre határoztuk el magunkat. A hideg 35-45 minus fok között. Élelem napok óta nincs. Éjszakázásra idő, alkalmas és elegendő fedél nincs, hiszen német utóvédcsoportokkal 20-25 000-en vagyunk, legtöbbször egészen kis területre összeszorítva. Állandó harcban állunk. Minden oldalról támadnak az oroszok, s mi állandóan Ny[ugat] felé húzódnak. Mindennapos a harcokcsitámadás és naponta 4-5 alacsony repülőátadás. Nem nehéz elképzelni, hogy egy ilyen összezsúfolt tömegben milyen pusztítást végeztek.

Most, amikor már a háború után vagyunk határozottan állíthatom, hogy az emberi nélkülözés és szenvedés legnagyobb erőpróbája volt ez. A sebesültek a szánon fagytak meg, mások kimerülten rogytak össze. Egymáson segíteni nem volt erő, és nem is volt értelme, mert a hideg minden esetben pár óra alatt megölte. Aki összeesett, vagy megsebesült, az már nem sokáig szenvedett.

Elképzelhető tehát kétségbeesésem, amikor Starij-Oskol melletti magaslaton egyik ütközetben febr. 2-án megsebesültem. Jární nem tudtam, mert bal combomon ment át egy kétpengősnyi szelánk. Szánra feküdtem, és hűsleges embereimnek hála nem hagytak el. Borzalmas volt a további súlyos harcban tehetetlenül, szánon feküdve részt venni, de rendelve volt, hogy nekem haza kell jönnöm. Febr. 16-án kijutunk a gyűrűből - pontosan egy hónap után - és most már csupán partizánokkal harcolvá Sudzsa-n febr. 9-én az utolsó sebesült vonatra felkapaszkodva aznap éjjel a Kiewi kórházban vagyok.

Sebemet először látja orvos. Már majdnem begyógyult. Felvágják, kitisztítják. Lábfagyásom 2- fokú. Egyik ujjamból egy leváló részt leoperálnak, s közben tudtomra adják, hogy másnap kórházzvonattal hazaszállítanak. Ezt az érzést a túlvilágról való visszatérés érzéséhez lehet hasonlítani. Pár nappal ezelőtt a teljes reménytelenség és holnap otthon, magyar földön.

Február 21-én már Debrecenben vagyok az elosztó kórházban, ahonnan Komáromba, majd kérelmemre, Nyíregyházára kerültem hadikórházba, ahonnan - habár lábfagyásom nem volt tökéletesen gyógyulva - április 25-én szabadultam, majd Kassán rövidesen leszereltem. Ekkor kaptam kinn maradt legényemtől - Czitor Ernőtől - levelet, melyben értesít, hogy eljövetelem után egy héttel összeszedték a zászlóalj maradványait, és igen kevesen vannak. Őket akkor kiképző táborba vitték, ahol német parancsra erélyes formák között a lelküket vesztett, meghasonlott embereinket felrázták és vasszigorral igyekeztek emlékeztetükből kiverni a Don minden emlékét, különösen a németek velünk szemben tanúsított minősíthetetlen, nem fegyverbaráthoz illő viselkedésének szomorú emlékét. Bajtársaim pár héttel ezután tértek haza.

Hosszú hónapokba került, amíg a doni visszavonulás borzalmas lidérce alól szabadulni tudtam. Álmaimban sűrűn ismétlődtek a legborzalmasabb események, alig volt nyugodt éjszakám. Végre megnyugodtam és lecsillapodtam.

A háború azonban tovább dühöngött. Biztosra vettem, hogy ennyi szenvedés után már nem kell többé a frontra mennem, de csalódtam. Hiába volt kétszeri hadiszolgálatom, hiába sebesülésem és lábfagyásom - s habár még sokan nem ismerik a háborút - 1944. február 17-én megkapom a behívót. Telefonon azonnal felhívom kassai ezredemet, és egy nap haladékat kérek, hogy Sátoraljaújhelyen a bankom fiókját Budapestről lerendelt utódomnak átadhassam. A kapott engedély alapján tehát nem 18-án, hanem 19-én kell bevonulnom Kassára a 21/1. zászlóaljhoz, régi alakulatomhoz. Ez a harmadik „kirándulás” már nem volt kedvemre. Kínos hangulattalanságban, unottan, de azzal a reménnyel vonultam be, hogy méltányolni fogják eddigi szolgálataimat, és azonnal hazaengednek. Ez esetben nagyot tévedtem.

Első két harctéri szolgálatomról sajnos naplójegyzeteim nincsenek. Oka pedig az, hogy legényem a naplómát közvetlenül a visszavonulás előtt elvesztette egyik csomagommal együtt, és így kedvemem veszítve a további naplózgatást fél munkának és feleslegesnek tartottam. Egyébként pedig biztosra veszem, hogy a doni visszavonulás gyötrelmei között nem is lett volna lelkierőm a naplővezetésre. Ezt igazolja az is, hogy habár filmem és fényképezőgépem állandóan kéznél volt, talán mindössze kétszer vettem elő. Ezek a képek kedves emléktárgyaim, de sajnos, csak pár darab van belőlük.

Naplóm csak nekem nagy érték. Csak én tudom értékelni, aki fáradságot nem ismerve, amíg bajtársaim elcsigázottan pihentek, a nap eseményeit még egyszer átélve naplómban jegyezgettem. Hányszor elaludtam felette, hányszor kellett hirtelen abbahagynom, mert riadó vagy más váratlan esemény elszólított. De az első alkalmat megragadtam a folytatására és csak akkor tudtam fejemet álomra hajtani, ha ez meg is volt. Hosszú idő ezt 15 hónapon keresztül kitérítéssel folytatni, de mindig arra gondoltam, ha egyszer az Isten hazasegít, a rosszat hamarosan elfeledem és milyen jó lesz az érdekesebb, a szebb, a kicsit izgalmasabb epizódokra visszaemlékezni. Ez a hivatása naplómnak, s ez az, amiért naplóm nem annyira a borzalmakat, a szenvedéseket és nélkülözéseket tartalmazza, hanem élményeket, szerencsés véletleneket, kisebb boldogságot jelentő sikereket és néha énemet. Gyakran előfordult, hogy több napos szünet nélküli harc vagy menetek lehetetlenné tették naplóm vezetését. Ilyenkor sokszor egy hetet összefoglalva írom le az eseményeket.

Kelt Sátoraljaújhelyen, 1946. november 9.

Kassa, 1944. február 19.

Telefonon kért engedély alapján egy napi késéssel csak ma vonultam be. Zászlóalj-parancsnokom kedvesen fogadta jelentkezésemet és benyomásom az volt, hogy az egyik legkedvesebb parancsnokot kaptam meg személyében. Ekkor tudtam meg, hogy Lazarovics Tóni és több doni cimborám velünk jön.

Habár bevonulásomkor minden erőmet összpontosítottam a leszerelésem érdekében, ezen tervemről lelkiismeretem szavára lemondtam, és döntöttem amellett, hogy megyek, mert érzem, hogy nekem ott a helyem azok között a fiúk között, akikkel együtt menekültem abból az orosz pokolból, amit az 1943. januári doni visszavonulás nekünk jelentett.

Ennek ellenére teljesítettem féltő szüleimnek tett ígéreteimet, hogy próbáljak meg sebesülésemre, lábfagyásomra és frontszolgálatomra hivatkozva leszerelni. Öszintén nem tudtam, mit kívánjak a sorostól, amikor felülvizsgálatra az orvos elé álltam s állítom, hogy örültem az orvos válaszának, amikor fenti érveimre azt mondta: „pajtás, nézz szíjjel az emberek közt és látni fogod, hogy az ő helyzetük is ugyanolyan!”. Ezek után nem lett volna ember, aki engem a leszerelés felé való igyekezetre ösztökélni tudott volna. Így maradtam benn, és kezdtem meg komoly beosztásommal járó munkámat azért, hogy én is kivégym részemet a legszebb harcból, határaink megvédéséből.

Két nap múlva kihelyezték zászlóaljamat Hernádtihanyba .

Hernádtihany, 1944. február 20. - március 13.

Tulajdonképpen Hernádtihany volt egész megalakulásunk színhelye. Mindnyájan azon fáradoztunk, hogy minden szükségletünket beszerezve mielőbb menetkészek lehessünk. Nagy munkát végeztünk, sok szabad időm nem volt. Kassai ismerőseimet csak egy-egy percre látogathattam meg. Az időjárás egyáltalán nem volt kedvező. Minusz 15 fok hideg is volt már - s ami a legfontosabb a jól ismert kassai széllel - és bizony sokat fagyoskodtunk, míg végre az idő megenyhült és pár nap után parancsot kaptunk az elvonulásra.

A bevagonírozás március 13-án reggel 6-10 óráig tartott. Itt közben meg kell említenem egy vadászkalandot. A zászlóalj elindult Hernádtihanyból a kassai pályaudvarra s az utolsó simításokat elvégezve egy fél óra múlva lovamon vágtaztam a csapat után. Reggeli szürkület volt, amikor észrevettem, hogy két kutya egy rókát fojtogat. Megállítottam a lovamat és egészen közelről pisztolyommal belelöttem a rókába. Mondanom sem kell, hogy a két kutya azonnal elpuccolt, csupán a róka volt meglepődve a zajos életmentő viselkedésén, és én ezen zavaromban pisztolyom tartalmát, további hat lövést is ráengedtem. Hogy a koma mindezek ellenére elvánszorgott, annak oka a lovam állandó ugrádozása. Valószínűleg megsebesítettem, mert pár méter után megállt és lassú baktatással továbbment. Okulva az eseten megfogadtam, hogy hasonló helyzetben türelmesen megvárom, míg a két kutya a rókát megfojtja, és akkor kergetem el a kutyákat.

Egyszerűen ilyen izgalmas kaland után bevagoníroztam és a restiben egy közös teázás után beszállva indultunk. A sok síró nő között volt egy egészen mulatságos. Mint megtudtam, a hölgy, ki fiatal, de csúnya volt, titkon „imádtam” egyik zászlós barátomat. A nő magán kívül volt, vonaglott és talán szegénynek még a szíve is meghasadott, de ezt már nem láthattunk, mert a mozdony egy gözcsomóval elködösített minket. Habár részvétellel vagyok a síró nők iránt, de ezt nem lehetett nevetés nélkül végignézni.

Utazás, 1944. március 13-14.

Az út kellemesen telt. Hidasnémetiből hazatelefonáltam és megmondtam szüleimnek, hogy este fél 12 és fél 1 között vonatunk Tolcsvára ér, és hogy egy kis hazai útravalóval és borral várjon valaki. A vonat nem állt volna meg, de kérésemre leállították s anyámmal találkozhattam. Boldog voltam, de mégsem örültem ennek a találkozásnak, mert tudom, mit jelent egy anyának harmadszor búcsúzni harctérre induló fiától. Talán a háborúnak a megszokottsága, a változathatatlanban és az Isten rendelésében való megnyugvás, de jó anyám mintha könnyebben búcsúzott volna tőlem, mint azelőtt. Az eső esett, anyám ázott, büszke volt rám s csókom után könnyeitől talán már nem is látta, hogy a vonat elindul. Nagyon megnyugtatót anyám erős viselkedése, mert már-már lelkiismeretemet marcangolta a gondolat, hogy nem lett volna szabad elutazásomról anyámat értesíteni. Ez azonban anyám nehéz élettől legyengült szívét nem rendítette meg. Tudom, hogy ő is, mint én, érzi a haza legjogosabb hívó szavát és tudja, hogy az ő fiának is éppúgy ott a helye a határon, mint minden épkézláb magyarnak. A vonat lassan kanyarodik a zsadányi emelkedés felé és az édes anyám magához szorítva gyalog cipeli leadott extra köpenyemet. Tudom, anyám, hogy mikor azt magadhoz szorítod, folyton imádkozol, hogy azt a köpenyt háború után én még viselhessem.

Nagyberezna, 1944. március 14-15.

A déli órákban megérkezünk végcélunkhoz, Nagybereznára. Kivagonírozás délután gyorsan megtörténik. Mindenki elfoglalja szállását, s a tisztek összejöttek dr. Zakar Jóskánál, a község körorvosánál. Régi cimpora, régi 21-es ő is, aki kint volt velünk a Donnánál, de sebesüléssel szerencsésen hazakerült. Természetes dolog, hogy ivás volt, majd a katonacigányok (összesen 2 fő) nagy zenébe kezdtek s a társaság hamarosan mámorban úszott.

Másnap március idusa lévén templomban voltunk, majd utána a hivatalos ünnepségen vettünk részt. Délután a tisztí étkezde megalakítása, első napi szereplése kezdődött, jól sikerült formában. Délután fényképezéssel egybekötött tereplovaglást rendeztünk a gyönyörű havas vidéken. A hó a hegyeken nagy, de a meleg oldalak már úsznak a hóleben.

Március 16-19.

Csendben telnek a napok. Az időjárás folyton változó. A napsütés és a hóesés többször váltja egymást. A gyönyörű vidék, a havas tájak, a sok-sok hegyi patak, szerpentinek nagyon kellemessé teszik az ittlétet. Tisztí étkezdeknél komolyan dolgozik, és nap mint nap jobb fogásokat talál. Panasz tehát nem is lehet.

Az időjárás magán viseli a tavasz előjeleit. A fák már rügyeznek, a mélyebb helyekről a hó már elolvadt, és néhol már a friss fű is kikandikál. A nap melege érezhető. Arcunk lassan már barnul, s valamennyien a sok napsütéstől úgy nézünk ki, mint a legpirosabb alma.

Néhány felvételt is csináltam. Befejeztem végre a kb. fél évvel ezelőtt még békés otthonomban megkezdett filmet, s ha igaz, hamarosan megkapom a kész képeket, amit, mondanom sem kell, nagyon várok.

Lakásom tűrhető. Hosszú udvaron bemelve kis külön szoba jutott részemre. Valami szállodaféle, mert mellette levő hasonló szobába másik két tisztársam jutott. Én a doktorunkkal lettem összeházasítva. Jól megértjük egymást.

Március 20-23.

Éjjeli szolgálatban vagyok. Nem aludtam egy órát sem, pedig már virrad. Nagy sürgés-forgás, a telefont ritkán teszem le. Nem tudom mire vélni a dolgot. Arra gondolok, hogy talán az oroszok erős nyomása miatt minket azonnal a védőállásokba rendelnek. Már szinte igazolva látom sejtésemet, amikor hajnali 5h-kor leállítják a reggel kezdődő 3 napos járőrgyakorlatot. Ennek a titokzatos körülménynek nyomasztó hatása ellenére mindenki örült, mert a gyakorlat emberfeletti teljesítményt kívánt volna embertől, lőtől egyaránt. A nagy fellélegzés után viszont összedugott suttogó fejek láthatók és mindenki az okot keresi, hogy mindez miért?

Különböző hírek keringenek. Többször van légiveszély, az ország belsejében riadók. Pattanásig feszülnek az idegek. Az addig mosolygó arcok elkomolyodnak, s mindenki fél valamitől. Végre ideér a hír: a németek megszállták Budapestet, Kassát, Sátoraljaújhelyt, Dunántúlt, Duna-Tisza-közét. A hangulat egyre nyomottabb. Az idáig politikamentes étkezde nagy tanácssteremmé változott, ahol a politikai eszmecsere lett úrrá. Aztán kis közöny szállt a lelkekre, s lassan megnyugodtak a kedélyek is. Ez a csoda is 3 napig tartott.

A különböző félhivatalos kósza hírek, mint pl. kormányváltás, zsidóügyek, letartóztatások stb. még foglalkoztatják az embereket. Mindenki alkalmat keres, hogy egy-egy friss rádióhírt végre ne egymás szájából, hanem rádióból, saját fülével halljon. A budapesti rádió azonban mélyen hallgat.

Izgalommal várom 22-ikét, mikor futárpostával Ungvárra kell mennem, számítva, hogy ott majd valamit megícscsak megtudok. A város azonban a régi. Néhány német katona lábatlankodik csupán, s miközben a Koronában eszik a drága jó magyar ételeket, nem is fogadják tisztelgésünket. Jellemző rájuk, semmit nem változtak. Egyébként mondhatnám, üres kézzel mentem haza, s visszatérve semmi újsággal nem dicsekedhettem bajtársaimnak. Az utazás fáradtságos volt. Sokat fagyoskodtam, mivel csupán az esőköpenyemben mentem. Verőfényes meleg nappal után hideg éj következett, és a vonatkésés csak hosszabbította fagyoskodásomat. Összes hír, amit szereztem: a polgári postaküldeményeket a németek cenzúrázzák, utazni csak Kassára, Sátoraljaújhelybe nem lehet és a németek folyamatosan igazoltatnak.

A tábori postaforgalom akadozik. Kevés postát kapunk, én magam pedig semmit. A csomagszállító szelvényeket hazaküldtük, abban a hitben, hogy nekünk szánt kis hazait még fel tudják adni.

Időközben felsőbb parancsra a leendő védőkörletünk szemrevételezésére egy tisztí csoport útnak indul.

Március 24-25.

A zászlóalj- és századparancsnokok megérkeznek a szemrevételezésről. Sokat mesélnék a vidékről, a többméteres hóról, a gyalog járhatatlan utakról.

25-én ünnep. Templomban voltam az első lelki gyakorlaton. Visszamenet benéztem a parancsnokságra, ahová éppen befutott az ezredparancsnok. Gyors tájékoztatás után kiadja a zászlóaljparancsnoknak a parancsot a holnap reggeli indulásra, és átad egy részletes hadosztály-intézkedést.

Tiszta égből villámcsapás! Holnap már a Kárpátok gerincén, a drága magyar Haza védőfalán, a határon állunk, és várjuk az oroszokat, akik elől a német csapatok bizonyára gyorsan vonulnak vissza.

A nap sürgéssel-forgással telik. Mindenki intézkedik. A szépen összedolgozott zászlóalj, mint egy ember dolgozik, készülődik, hogy holnap reggel az elrendelt időben maga után mindent rendben hagyva elindulhasson.

Március 26.

Korán reggel ébresztő. Az előző napon elkészített felmálházott járművekbe csak a lovakat kellett befogni, és máris menetkészek vagyunk. Fél 7-kor indul a zászlóalj. En a végén vagyok és mögöttem csak egy utóvéd szakasz. Az egyesített vonat hosszúra nyúlva kígyózik a gyalogság után a szűk és mindenütt az Unghoz simuló úton. Szébbnél szébb tájakra érünk. Fenyvesvölgy már közel van a Kárpátok igazi gerincéhez, amit fenyvesekkel borított, sokszor cukorsüveghez hasonló hegyei is érzékeltetnek. A hó folyton nagyobb, de az úton haladó ember nem is sejtí, hogy tőle 2-300 méterrel magasabb - a tengerszinttől kb. 1000-1100 méter magasán lévő - hegyeken már egy méter körüli a vastagság. Rengeteg vadat látni, amint eszegetik a lassan már rügyező gallyakat. Három szarvasban gyönyörködöm hosszú ideig. Egészen közel vannak. Nem zavarja őket a nagy tömeg, a kocsisok hangos kiabálása. Lóhátról sokáig látom őket, míg egy útkanyarban lenyúló hegy közénk nem kerül.

Az út részemre kellemes volt. Kb. 40 km-t tettünk meg, de frissen érkeztem be annak ellenére, hogy sokat kellett feleslegesen nyeregben ülnöm és vágtnoznom. A természet szépségei azonban elfeledtették velem az út fáradalmait. Kicsit megéheztem. Bevártam tehát hátul döcögő Kiss Jóska legényemet (róla még nem is emlékeztem meg. Kiss Jóska a felnémeti bicskás fajtából való, a Donnánál a már említett orvosunk, a nagybereznai Zakar Jóska legénye volt), és lóháton szűrőszöglettem a termoszból kapott forró feketét, amelyből a Laci (az első lovam neve) sörénye a nagy lötyögésben legalább felét kapta. Lényeg, hogy jóllaktam és letudtam a katona legnagyobb gondját.

Fenyvesvölgyön 2 órai ebédszünet volt. Kapott engedély alapján egyik házban letelepedtünk, ahol a jó székelygulyás után orvosunkkal - Kovács Bandival - még 8 tojásból rántottát is megettünk. Minthogy pedig ezután vizet inni vétek, úgy határoztunk, hogy egy korcsmában iszunk rá valamit. Régi közmondásunk, hogy minden út a korcsmába vezet, most sem volt koholmány, mert habár nem beszélünk össze, lassan az egész tisztikar együtt volt. Az embereink is hemzsegnek a söntésnek csúfolt előszobában, de azért mindenki hozzájut egy pár korty italhoz. Itt töltöttük tehát a pihenő hátralévő részét, majd 15h-kor indulva még világosan beérkezünk Ligetesre. Mindenkit elszállásolok, és este alezredes úrnál egy közös vacsorán veszek részt. A fáradtság azonban álmot nyom szemünkre és hamarosan valamennyien lefekszünk.

Március 27.

A véletlen folytán én maradtam egyedül vissza a faluban, míg tisztársaim valamennyien szemrevételezni mentek fel a havasok tetején húzódo, csak papíron létező védőállásba.

A falu bírójától tájékoztatást kapva a környék vadállományáról örömmel gondoltam arra, hogy itt nagy vadászatok lesznek. Minthogy pedig a legközelebbi erdőségek a község területén fekszenek, a bírótól engedélyt kértem, hogy néha kinézhessek egy kis cserkészésre.

Ennek szellemében felszereltem magamat, és legényem kíséretében nekivágtam a vaddisznós fenyvesnek. A hó nagysága azonban visszatérésre kényszerített. Otthon aztán előszedve egyik mesteremberemet hozzáfogtunk hótalp (saru) készítéséhez. Gyors munka volt, tehát rossz. Azzal sem tudtam jobban haladni, de azért nagy területet bemászáltam, de a várt nyomokat nem találtam. Azzal tértem haza, hogy talán más hegyoldalakon lesz szerencsém.

Ennek ellenére jó napom volt. Szüleimtől érkezett egy lap, amelyben születésnapomra gratulálnak. Igen pontosan jött, hiszen holnap van a napom. Otthoni melegség vett körül, boldogan és szeretettel gondoltam szüleimre. Még ma nagy levélírást rendezek.

Március 28-29.

A hó folyton esik. Napsütés alig van, de az utak mégis sárosak. Többnyire szánnal közlekedünk, de sokszor a sáros részeket a lovak nehezen bírják. 29-én kimegyek én is a védőállásba. A parancsnokság a hegy tővében, az utolsó házban van. Az állások innen alig láthatóak, mert a tetőkön 1200 méter magasan hóviharak vannak. Most éppen olyan erős a vihar, hogy a bunkerekből kijönni nem is lehet. A hegy előttem a Piliska. Itt van a figyelő. 1068 méter magas cukorsüveg alakú bizoniás, mely csak az egyik lejtőről mászható meg. Mindezt körülveszi egy -22 fokos hideg és egy félelmetesen kavargó orkán. A fentlét még bunkerekben is kibírhatalan, hiszen a többméteres hó alól fát kiszedni lehetetlen, tüzelő nincs. Ez bírta azután belátásra a magasabb vezetőségünket, mely akként módosította a szolgálatot, hogy fenn csak figyelők maradnak, míg a zászlóalj zöme lent a falvakban szállásol el. Mondanom sem kell, milyen boldogság volt lejönni.

Holnaptól egy újabb feladatot kaptam, aminek cseppet sem örültem, hiszen emberfeletti követelt. Minden reggel 7h-ra Uzsokon kell lennem eligazításon és a postát Bisztrára ki kell vinnem. Összesen kb. 40 km. Napi teljesítmény, igaz, szánon. Ha az időjárás megengedi, lóháton teszem meg az utat, ami talán fárasztóbb, de gyorsabb. A háború nem kirándulás, legalábbis a bakának nem az.

Március 30.

Az első futárutamon reggel fél 6-kor indulok. Az egész éjjel eső hó már elállt, de a hó magasabb lett kb. 20 cm-mel. A szán remekül csúszik. Fél 7-kor már Uzsokon vagyok, ahonnan elintézve dolgomat fél 9-kor indulok vissza. Lovaim szépen bírják a megszakítás nélküli ügetést és 9.15-kor már Bisztrán (Határszög) jelentkezem a postával. Elbeszélgetek Lazarovics Tónival, azalatt lovaim zabolnak. Egész nap gyönyörű napsütés. Úgy látszik, a tél az éjszakai nagy hóeséssel kiadta minden mérgét, és hamarosan tavasz lesz. Hajasdon - ahol mindennap keresztül kell mennem - egyúttal fogamat kezeltem. Délre otthon vagyok. Délután egy lovaglás majd utána eredménytelen cserkészgetés közben legényemmel fényképezgetek. Derékszíjig járunk a hóban, mindenáron fel szeretnék menni a gerince, ahonnan szép a kilátás és a fényképezési lehetőség. Sajnos, a nagy hó nem engedte meg és a gerinc előtt vissza kellett térnem. Szerencsémre!

Amíg én kint barangolok, két lovas hírvívó keres és hozza a parancsot, hogy azonnal felpakolni és a menetkészültséget jelenteni. Leforrázva érzem magam, hiszen az összes jármű Nagybereznán van anyagért. Megbeszélésem a dolgot parancsnokkal (továbbiakban gazda). Holnap kell indulni. A nagybereznai járműveket autón küldött parancsossal visszafordítatom. Ezek számításom szerint éjjel 2h körül érkeznek vissza. Bizony, ismét egy nagy teljesítmény. Ezek ma 80 kilométert megtesznek, hajnalban érnek ide, és reggel indulás tovább - át az uzsoki hágón.

A hangulat rossz. Nem tudom érzéseimet leírni, mert nem tudok állást foglalni. Csak hanyagul biztatjuk egymást, hogy lesz, ami lesz. Remélem, velünk az Isten, és velünk marad a határ átlépése után is, és akkor talán kibírjuk a lemondást, a fáradtságos áldozatot, amit a Haza kíván tőlünk. Hitem erős, de ez a hit az egész zászlóaljban is megvan.

Hátratekinteni a tovatűnő magyar bércekre leírhatatlan érzés. Már nem tudok lelkesedni vagy lázadozni, mert immáron harmadszor vagyok hasonló helyzetben, de torkom bizonytalanul össze fog szorulni. Szeretteimre fogok gondolni, akiket most itt hagyok, s ki tudja, látnak-e még. Ezek a gondolatok csak pillanatig foglalkoztatják az embert, mert hamarosan ráeszmél, hogy katona, akinek parancsolnak, és akinek azt a parancsot legjobb tudása szerint végre kell hajtani.

Este vendégül látom bajtársaimat, köztük gazdát is. Nagy tál borjúpörkölet burgonyával tálal fel legényem, hozzá rumos tea és vörösbor. Sokat és finomat eszünk, mindenki jóllakik, a hangulat jó. Ki tudja, mit hoz a holnap, s tudunk-e egyáltalán mind összejönni.

Március 31.

Szerencsére reggel nem indulunk. A szekerek reggel 6-ra megérkeznek. Egész nap rendelkezésünkre áll. Felkészülünk a holnapi induláshoz.

Április 1.

Éjjel kemény hideg. Az utak csonttá fagyva. Az előző két napi napsütéstől felolvadt úttest jeges. A lovakat éles sarokkal látjuk el, hiszen meredek, szerpentines hágón kell átkelnünk. Az igénybe vett polgári előfogatok reggelre meglógtak. A felpakolt szekerekhez nincs ló. Már indulni kellene és legalább 10 ló hiányzik. Újabb lovakat szerzünk, és végre elindulunk. Lassú, akadozott menetben délben még Hajasdon vagyunk, ahol be is szállásolunk, mert az előttünk haladó alakulatok, különösen a tüzérek nem bírnak a hágón átkelni. Tömegszállásokon éjjelezünk, de a hangulat remek. Elszomorító azonban a nagy hóesés és a folyamatos hófúvás. Hogy ez mennyire befolyásolni az utak járhatóságát, azt még nem tudom. Sok szaladgálás után szállásunkon elbeszélgetve hamarosan lefekszünk.

Április 2-3.

A havazás és a hófúvás miatt az uzsoki hágó járhatatlan. Sok száz ember dolgozik az utak letakarításán, de az állandó vihar mindent betemet. Mint szemtanúk, elbeszéljük, az előttünk menő zászlóalj járműveit a hó reggelre annyira betemette, hogy az ór a szekerek tetején sétál.

További parancsig itt maradunk. Az utak kitisztítása után majd folytatjuk menetünket. Első napon előreküldött szálláscsinálókrol semmi hír. Minden kapcsolat megszakadt velük, s semmit nem tudunk sorsukról. Ők már odaát vannak. Újabb szálláscsinálók indulnak. Ezek aznap visszajönnek, mert a hágó még gyalog sem járható.

Másnap pihenés, tisztogatás. Gyönyörű, verőfényes nap. Komoly formában megindult az olvadás. A doktossal elindulunk egy lovaglásra a hágó felé. Két hatalmas kotrógépfúrja a több méteres havat.

Este parancsot kapunk, hogy holnap 9.45-kor indulunk.

Április 4-5-6.

Kitűzött időben megindulunk a hágón át. Az út eleinte jó. A szerpentineknel nagy fáradtsággal tudunk haladni. A több méteres hó le van ugyan takarítva, de több órai út után tudok csak feljutni a hágó tetejére. Ismét egy határsorompó! Istenem, vajon hányszor kell még nekünk, magyaroknak idegen földön harcolni? Visszatekintek a magyar hegyekre, s a Nap, piros tűzével mintha búcsút intene. Esteledik. A nap szemlátomást száll, pár perc és lehanyatlík, pár perc és lehanyatlík. Most már csak a lenyugvó nap fénye mutatja a magyar bérceket, majd már a Hold jön fel, és segít minket a nehéz éjszakai előnyomulásban.

Habár kissé lefelé vezet utunk, nagy nehézségekkel küzdünk tovább is. Még 10 km van hátra. Egész éjjel megyünk. Bakancsok, csizmák teljesen átázva. Víradatakor érkezünk meg. Szállásunk mostoha, de abban is csak rövid ideig pihenhetünk. Az emberek, a szekerek, a lovak mind erősen leromlottak. A falu, ahová délben beszállásoltam, jó messze volt. Éppen megmosakodtam, lábat áztattam, és máris jött a parancs, hogy tovább. Estére tudtam embereimet és járműveimet összeszedni és elindultunk a 8-10 km-es útra. Ismét dombok, még rosszabb utak, szerpentinek. A csapat eleinte szépen együtt megy. Az emberek szétesztva, szekerenként 5-6 fő. Eleinte szépen együtt megyünk, de hamarosan elnyúl a menet, és a napi menet cél előtt el is akadunk. Az utat felvágják a szekerek, tele van zökkenőkkel. Törnek a kerekek, a tengely, a löcs és az egész szekér. Dülnek ki a lovak, az emberek. Hosszú vergődés után a járművek csaknem negyedrézének hátrahagyásával beérkezem Borinyára. Nagyon hosszú - 8 km-es - falu. Reggel 4-re tudok beszállásolni. Nagyon kimerült vagyok, hiszen a kocsiutórések komoly mértékét öltötték, úgy, hogy kénytelen voltam a szekerek előtt csákánnyal javítani az utat. Nehéz munka volt, haladtunk, de a törések megrikkultak.

Reggel fél 8-ig aludtam. 9-re tisztgylésre mentem a kb. 3 km-re lévő parancsnokságra. Parancsot kaptunk a délutáni indulásra. Délelőtt folynak a javítások és remélem, hogy a mai napon is valahogyan majd csak beérkezünk napi menetcélunkhoz.

Wisocko Wyzne , április 7-8.

Szállásom egy zárdában volt. Fűtésre már csak rövid idő maradt, mert nagyon álmosak voltunk. Aránylag későn értünk be. A levegő lehűlt, és szokatlanul kemény hidegben ébredtünk. Minden meleg alsóneműt felszedtem magamra. Lábam fázik, és félek a doni fagyás kiújulásától. Éppen ezért az egész utat gyalog teszem meg. Szépen haladunk. Mindenütt a Strij folyó mellett vezet utunk, és nagyjából lefelé haladunk a Kárpátok túra eső lejtjein. Ennek köszönhetem, hogy Wisocko Wyzne-re már délután beérkezem. Szállásunk remek. Gazdával és Tónival költözöm össze. Este vendégünk a jegyző és velünk a házigazda, a tanító. Nagy evés-ivás. Eredménye - igen sok rumot megittunk - hogy valamennyien kikészültünk. Rendes a hangulat, különösen akkor, mikor Gömöri Pista megérkezik a harmonikával. Nagy zene-ének.

Késő este fekszünk le, de nagy örömünkre szolgál, hogy egy napi pihenőt kaptunk és csak 9-ém kell menetünket folytatni. Embereim és lovaik új erőre kapnak és így a holnapi útnak könnyebb szívvel vágok neki.

Délután néhányan vadászni indulunk. Négy hajtó és három puskás próbál szerencsét. Tulajdonképpen nem is szórakozásból, hanem mert kell a hús, embereim a nagy igénybevétel miatt örömmel vennének egy kis külön pörköltet. Tapossuk a nagy havat, de csak nyomokat látunk. Hazafelé menet végre kiugrástottam egy nyulat, de a sűrű bokor között csak becsületből löttem utána, persze, eredménytelenül. A lövés hangjaira két őz is megugrott, de azokat nem is láttam.

Itt kis izgalomról is meg kell emlékezni. Hazamenet egy kb. 40 méter hosszú kötélfhídon kell átmennünk. A nyúlhecc miatt én a csoport vége felé bandukoltam, s így történt meg, hogy a többiek bravúros gyorsasággal átevíckéltek a hídon, és mikor én a közepére értem, elkezdtek a két végéről hintáztatni. Ilyen figurát csak a Tom Mix-filmekben lát az ember, és nem is hittem volna, hogy ilyen rossz érzés az, egy köteleken keresztül rakott deszkapallón, két oldalon támasztókötelekbe görcsösen kapaszkodva egy mély szakadék felett, amelyben zúgva rohan egy hegyi patak. Ilyen kellemes helyzetben hintázni. No, de amikor látták barátaim, hogy túl vagyok a kezdeti ijedelmeken, abbahagyták a játékot, és megszábadultam a kínos helyzetből.

Április 9-10.

Este a segédtsíztet helyettesítve csak későn fekszem le. Természetesen reggel nehezen ébredek. Minthogy legényem elfelejt felébreszteni, az időm kevés és gyors rohanással készülök fel a menetre. Kemény hideg van, a ködtől alig látni. Az út jeges, a lovak botlanak, és gyakran esnek. Egy meredek úton nehezen jutunk keresztül, de utána Matkown át már 13h-kor beérünk Mochnate-ra. Itt kellemes szállás fogad, egy még kellemesebb hírral, hogy a holnapot itt töltsük pihenőben.

Április 11-14.

Télből a tavaszba! Gyönyörű tájakon haladunk. Stryj a menetirány. Tucholka-n egy elsőrendű műtra térve folytatjuk utunkat. Itt már nincs bajom a járműveimmel, itt már részemre is kellemes az út. Szabadon élvezhetem a vidék gyönyörűségét. Sokat fényképezek, hiszen tudvalévő dolog, hogy órák kérdése és kínnyagunk a havas Kárpátokból. Az út legnagyobb részét lóháton teszem meg, így aránylag pihenten jutok az éjjelezési helyünkre. Ennek ellenére levert vagyok, aminek oka, hogy keveset alszom. A korai indulások és a késő esti beszállások nagyon megrövidítik az éjszakáinkat.

Habár állandóan közeledünk az ellenség felé, és biztosak vagyunk az azonnali bevetésünkben, a hangulat jó. A tavaszi, fenyőillattal teli levegő, a kifogástalan étkezések a jó hangulat előmozdítói. Legfőképpen azonban a nap mint nap érkező tábori posta, amely a havasi átkelés napjain nem bírt utánunk jönni. 12-én 8 lapot és több mint tíz képes újságot, 13-án pedig újabb 3 lapot kaptam. 4-5 nap alatt ér hozzánk a posta, úgyhogy a levelezésre nem lehet panaszkodni.

14-én Skole-n át Libjence-re megyünk. Gyönyörű napsütés. A hónap már nyoma sincs, mindenütt friss fű és előbujó friss virágok. Ibolya, hóvirág és sok más korai virág díszíti a bakasapkat. Az igazi tavasz érzése hatja át lelkünket, felszabadulunk a tél nyomasztó hatása alól. Két nap alatt kijöttünk a hideg, havas, de nappal erősen olvadási hegyrengetegből és további utunk már mondhatnám poros úton, fennsíkon, madárdal és golyákisérrel vezet.

A vidék erősen partizános. A biztosítás erősen meg van szervezve, s hiszem, hogy nem lesz semmi baj. Ma este különben éppen szállásomtól alig 100 méterre a templom tornyában akarnak elfogni a németek egy bandavezért. Nem tudom, sikerült-e neki.

Április 15-16.

További erős menet. Verőfényes napsütésben megyünk Stryj-en keresztül. Nagy a forgalom az utakon, nagy a por. A magyar csapatok felvonulása nagy és csodálatosképpen még nem kaptunk légítámadást. Néhány fényképet csinálók, és a leexponált 2 tekercs filmet hazaküldöm, legalább azok legyenek biztonságban.

16-án menet közben kapom meg Buday Laci sorait. Nagyon megörültem váratlan jelentkezésének, és minthogy a telefonösszeköttetést is közli velem, reményem van rá, hogy hamarosan személyesen is beszélgethetünk.

Délután korán beszállásolunk Str. Huseijow Nw-on. A nap legnagyobb eseménye a kegyetlen fogfájásom. Már két éjszaka nem aludtam semmit. Reggel rászántam magam, hogy kihúzatom. Csáji Berci tízperces kínlás után sem bírja a betört gyökereket kiszedni. Az injekció teljesen hatástalan volt, és ezért sokat szenvedtem. Hiábavaló volt a sok fájdalomcsillapító, fájdalom csak nem akart szünni. Estére annyit enyhült, hogy aludni tudtam.

Április 17-20.

A szép idő, úgy látszik, állandósul. Minden nap erős ütemben megyünk előre. Esténként vastag port mosunk le az arcunkról, hiszen többnyire műton megyünk, ahol nagy a gépkocsiforgalom. Dolina, Straty Wr. már mögöttünk vannak és komolyan közeledünk a harcok színtere felé. Stanislaw már csak 40 kilométerre van, ahol a hírek szerint még a napokban is harcok voltak. A lábra kapott sok kósa hír között talán a legkellemesebb, hogy az oroszok állítólag menekülésszerűen vonulnak vissza támadó csapataink elől. Ez lenne erőltetett menetünknek az oka.

A hangulat - eltekintve kisebb-nagyobb belső sűrűlódásoktól, amit gazdánk meg nem értése okoz - jónak mondható. A háború eddig nem jelentett életveszedelmet, hiszen még bombázást sem kaptunk.

Csapataink felvonulása nagyméretű. Színre ömlik a sok magyar csapat egymás után. Hosszú kilométereken át kígyóznak a gyalogs csapatok, rohannak a gépesítettek, és a vonatok is komoly erőt képviselő terhet visznek. Boldog érzés ezt látni, hiszen íme, komoly erő vagyunk mi is. Hisszük, hogy ez a rengeteg

magyar dicsőséget szerez nekünk. Az emberek öntudatunkban kicsit megerősödnek, kezdenek az oroszokkal szemben kis erkölcsi fölényt érezni. Erős akarattal viselik az út fáradalmait, nyomják az elakadt szekereket, segítik az utánszállító kocsikat, hogy a túlzásfólt úton senki ne maradjon el.

Buday Lacival végre találkozom Solotwino-n . Nagyon megörülünk egymásnak, és kis szabadidőnket este együtt töltjük. Ez is egy olyan érzés, amit csak ilyen távol az otthontól lehet csak érezni. Gyuszi jutott eszembe, amikor Erdélyben így összetalálkoztunk.

Április 21.

Kényelmes menetben 12 kilométeres út után beérkezünk Hivozdra , Itt találkozom ismét az oroszok félelmetes harcokcsijával, a T-34-essel . Igaz, hogy ez a példány már halott, de ez arra mégis csak jó, hogy az új német páncélelhárító fegyvert - a Panzerfaustot - kipróbáljuk. Remek találmány, mellyel gyerekjáték egy ilyen páncélóriást megsemmisíteni. Keresztülűti a legvastagabb páncélt is, helyesebben keresztülviasztja és belül robbanva mindenkit megsemmisít. Nagy füstöt fejleszt. Csodáljuk valamennyien a tanulmányt. Igaz, hogy ez még nem a legjobb, mert a kályhacső - Ofenrohr - messzebből, pontosabban és ugyanolyan hatással pusztítja el a harcokcsit. Ugyanakkor nézzük meg a Styl-gránát hatását is, amely darabokra szaggatta a páncélat. Ezt páncéltörő ágyú csövéről lövik ki.

Április 22.

Tovább megyünk. Délben Nadworna-n vagyunk, majd Delatyn mellett elhaladva estére beérünk Dobrotow-ra . Az út hosszú és nehéz volt. Delatyntól már ismerős az út, hiszen már 1941-ben jártam erre elég gyakran. Különbség csupán annyi, hogy az akkori békés falvak helyett most feldúlt, nagyrészt felégetett falvak fogadnak. Az oroszok a visszavonulásokhoz pusztítottak. Gyakran találkoztunk 2-3 napos katonasírokkal. Nagy páncélos csaták dúltak itt néhány napja és hiába, ez nem megy halott nélkül. Út közben tudom meg, hogy Kolomea a célunk és nekünk kell a várost az oroszoktól visszafoglalni. Nagy feladat lesz, de hiszem, hogy az itt felvonuló csapatoknak ez sikerülni fog. Izgalommal lesem a fejleményeket. Kolomea részemre sok kedves emléket tartogat, hiszen több, mint két hónapot töltöttem ott. Kedves ismerőseim, akiknél ilyen idő alatt megfordultam, bizony joggal csodálkoznak majd megjelenésemen.

Szállásunk nagyon jó. Kedves lengyel családhoz kerülök a doktossal. Háziasszonyunk szinte lesi a gondolatunkat és máris hozza a tejet. Néhány napja a már megszokott, részünkre kellemes jelenség és sokszor csodálkozunk, hogy a lakosság miért ilyen kedves és figyelmes velünk szemben. Volt egy kis falu, ahol csupán szálláscsinálás közben benéztem egy házba, de csak egy pillanatra, a mama már adta kezembe a tejesbögrét és amíg egy párral meg nem ittam, nem engedett ki. Másik helyen tömték belénk a tejet, vaját, tojást, és amikor sírva elbúcsúztak tőlünk, a mama még utánam szaladt egy köcsög aludttejjel. Jóformán minden családnak volt a fronton katonája és mint nálunk sokan, ők is hittek abban, hogy a sors távollévő szeretteiknek mindezt visszaadja. Mi mindenestre jól jártunk.

Április 23.

Hajnalban tovább. Menetcélunkat elérni nem tudjuk, mert találkozunk az oroszokkal. Az előttünk lévő csapatok vannak velük harcban. Iwanowce községben vagyunk. Nagy harci zaj hallatszik, és a távolból látjuk, amint a Stukák gyűrik az oroszokat. Estére a tűzijáték felerősödik. A falu Kolomea felé eső végén egy német-magyar páncélos egység, valamint gyalogság támad. Nagy tűzérési tűz egész éjjel. Sztálin-gyertyák világítanak, és mindenüvé bombák hullnak. Falunk csupán 3-4 tűzérési találatot kap.

Április 24-25.

Reggel korán kelek. A tegnapi harc eredményes volt. A gránátok a falut felgyújtották, egész éjjel világított a nagy tűz és az oroszok visszavonultak. Állítólag az oldalunkban lévő erődben még maradtak leszakadt részek. Fél 8-kor parancsot kapok, hogy egy lovas hírvívővel derítsem fel a hadosztály tüzérparancsnok figyelőhelyét. Géppisztollyal felszerelve szürke lovamon lovászommal nekiindultam a nagy erődökhöz, ahol a telefonvezetékek nyomán haladva a Rubán-on megtaláltam a figyelőt, és átadtam a parancsot. Visszafelé az esti harcterületen jövök, amely már csendes. A lakosság még este elmenekült.

Déltájban tisztgyűlés: a zászlóaljparancsnok tájékoztatja a helyzetről a tisztikart, majd kiadja a támadási parancsot. Este 6 órakor kell elérni a falu - Iwanowce - keleti szegélyét, ahonnan a reggeli órákban nagy lendülettel megindul a támadás. Keresztülhaladunk a harcban álló saját csapatokon, azokat leváltjuk és támadunk tovább.

25-én reggel a terv szerint megindul támadásunk. Bán Dönci századával előreront, de a Bárczy század támadása megakad, amelynek láttára az oroszok ellentámadásba kezdenek. Borzalmas harc minden szakaszon. A halottak és sebesültek száma nagyon nő, a gyerekek azonban keményen küzdve kitartanak állásaikban (Ilyen veszteséget a doni harcokat kivéve nem láttam. A harc dicsőséges volt, de az ára igen nagy.) Délutánra kicsit megcsendesedik a harc.

Április 26.

Reggelig a veszteség kb. 100 fő. Támadásukat a parancs szerint tovább folytatjuk. Igen erős tűzérési tűz. A német „Tiger”-ek 2-3 óránként támadnak, de nekünk nem jelentenek nagy segítséget. Egyik rövidesen aknára futott, mire a többi meglepett. A harcokcsikban lévő rádió működése elég volt ahhoz, hogy az oroszok odairányítsák aknavető tüzsüket, aminek minden esetben sok áldozata volt.

A lőszerpótlás megszervezése az én feladatom. Autó hordja - és szekerek - a szükséges lőszeret, és sokszor én magam is vállra vetett ládával segítek embereimnek. Ilyenkor nagyobb kóstitól kapok a háborúból, hiszen lőszer akkor kell, mikor áll a harc. Vinni pedig kell.

Naponta többször kapunk légitámadást. Ilyenkor a házromok és ereszek alá húzódunk és várjuk a végét. Az est a leglátványosabb és eseménydús. A Sztálingyertyák, állandó bombarobbanások, rakéták, az égő falu, a harci zaj nem a legjobb altatódal. Álmos és fáradt vagyok. 3 napja már nem vetkőztem le, lábamon az elázott csizma.

Az eső megered. Estére lucskos minden, dagasztjuk a sarat. Az árkokban víz van, mindenki vízben fekszik. A lőszerrel bajok vannak. Késve érkezik, állítólag fogytán van.

Estére a hátsó vonatrészeknél vakrémület lett úrrá. Egy átcsoportosítás révén hátravont egység mozgásából arra következtettek, hogy feladtuk állásainkat. Nagy csomagolás indul meg és kénytelen voltam lóháton hátrarohanni, mire lecsillapodtak a kedélyek.

Április 27.

Reggel a lőszerhelyzet pontos megállapítása végett a vonalat végigjárom. Felkeresem a cimborákat. A lőszer elegendő. A fiúk elcsigáztak. A nagy esőzés teljesen eláztatta őket. Ennek ellenére semmi kívánságuk nincs, csak a meleg étel után vágnak. Két napja ugyanis a vonal meleg ételt nem látott, mivel az állandó harc lehetetlenné tette a konyha kijutását. Végre kis harcszünetben kiosztjuk az első gulyást, tele disznóhússal. Utána forró kávé. Nagy szerencsénkre a harcterületté vált falvak állatállománya majdnem teljes egészében szabadon mászkál. Befogásuk néha egészen könnyen, de sokszor azonban nevelésesen sok futkózás árán megy. Persze ilyen kedélyeskedésre csak olyan részeken kerül sor, ahová az oroszok nem látnak be. A baka viszont a hasáért az életét is szívesen kockáztatja. Ennek eredménye azután, hogy csordákban hajítják hátra a teheneiket. Gyakran sikerül egy-egy disznót is elkapni, de azt löni kénytelenek, mert szalad. Lényeg tehát, hogy folyik a beszerzés, jó koszt van a szenvedő harcos baka és így jobban bírja az idegtépő harcot.

Én személyemre nézve hálás lehetek a sorsnak, mert sikerült a vonaltól mintegy 4-500 méterre lévő házba beszállolni, ahonnan a lőszerterítési teendőket kell ellátnom. Telefonszálakat kapok, és a cimborákkal állandó összeköttetésben vagyok. Mint lőszerterítőt, rengeteg a dolgom. A zászlóalj és az ezred vonalába is bekapcsolnak és most már kibővülve a feladatom a fel- és lemenő parancsnok továbbítása. Örülök beosztásomnak, mert a fiúk ismernek, és tudják, ha betelefonálnak hozzám, ha más nem, én veszem a kívánt lőszeresládát vállamra, de nem hagyom őket lőszer nélkül. Minthogy azonban a házam tája erős akna és tűzérési tűz alatt áll, a felhalmozott lőszer kénytelen vagyok földalatti bunkerekben tárolni. Nagy építkezésbe kezdek és estére már minden a föld alatt van, úgy, hogy az akna nem tudja átszakítani a tetőzetét. Ezzel egy nagy gond szakad le vállaimról.

Április 28.

Éjjel már aludtam, de nem sokat. Levetközni nem lehet, illetve könnyelműség. A vonal közelsége, a folytonosan beszívárgó bandák gyakran okoznak meglepetést.

Új zászlóalj-parancsnokot kapunk Nagy Aladár őrnagy személyében. Volt parancsnokunk ugyanis még az első napon „légnyomást” kapott, és rájött, hogy hátul sokkal jobb.

Reggel Raab Bélával felkeresem új parancsnokunkat és jelentkezünk, illetve bemutatkozunk. Komoly légitámadást kapunk. Kaduk Pista sebesülésénél jelen vagyok, amikor szerencsétlen gyerek egy fel nem robbant kézigránától sok szilánkot kapott. Én támogattam a segélyhelyre, ahol Csáji Berci vette kezelésbe. Utána hamarosan komoly gránáttűzet kapunk, melyet elég kedélyesen futóárókban hasalva élünk át.

Délután egy hosszabb aknazáport kaptunk. Pechemre éppen házam táját vették tűz alá. Hullt minden szét. A fiúk egy része a ház körül tartózkodott, mikor az első akna vagy 50 méterre bevágott. Mindenki ugrott az árokba, mert egy aknát az orosz soha nem lö. A második egészen közénk esett és így történt, hogy az őrnagy úr legénye csúnyán megsebesült. Csizmapucolás közben ő is ugrott a gödörbe és egy nagyobb szilánk olyan szerencsétlenül érte fejét, hogy a bal halántékától a két szemén, orrán át a jobb halántékáig mindent levitt. Én a házba ugrottam be és annak ablakából vettem észre súlyos sebesülését, hozzám mintegy 4-5 méterre. Sűrű aknarobbanások kis szünetében egy sebkötöző csomaggal kiugrottam hozzá. A látvány borzalmas volt. Sok sebesültet láttam, de ez volt a legborzalmasabb. Két vastag párnakötést tettem a szemei helyére, a pólyával körülcsavartam fejét. Közben beszélgettünk. Eszméleténél volt, értelmesen válaszolgotott, de jobb kezében ott szorongatta gazdája fényesítőkeféjét. Mikor a tűznek vége volt, hordágyra tettük és még annyit mondott, adjam át a keféz az őrnagy úrnak. Akkor elvesztette eszméletét. Talán jobb lenne, ha meghalna. Ez lenne neki a jobb.

Ilyen és hasonló események után idegállapotom nem volt a legjobb. A kevés alvás miatt a kimerültség lett úrrá rajtam. Mindenesetre szerencsém volt és folyton erősebb a hitem, hogy az Isten velem van.

Erre gondoltam aznap még akkor is, amikor egy le nem becslendő esemény főszereplője voltam. Leírásom eredetisége megkívánja, hogy erről kellemetlen témaköre ellenére is megemlékezzem. Kénytelen vagyok közvetlen szavakat használni. WC-re készültem. Eme helyiség a házam mellett táborszerűen foglalt helyet. A papírányag, ami minden esetben a zsebemben volt, most szobámban pár másodperces keresgélést igényelt. Ennek köszönhetem életemet, ennek a pár másodpercnek, mert amikor az ajtón ki akarok lépni, hatalmas robbanással bevág egy akna egyenesen arra a helyre, ahol normális körülmények között már lettem volna. A ház mozgott velünk, hullt a vakolat. A helyzet komolyodik.

Elhatároztam tehát, hogy bunkert építék, ahol legalább nyugodtan aludhatok.

Április 29-30.

Az éjszaka szokatlanul csendes volt. Folyton esik, sőt, reggelre még a hó is megered. A reggel hűvös. A fiúkat valósággal fel kell ráznom reggeli szenderegésükből, hogy a bunker elkészítéshez hozzáfoghassunk. Kirajzolom a nagyságot, megbeszéljük az építkezés műszaki részleteit, hogy a gránátot is bírja. A föld ragad a szerszámokra, de délre, mikor ismét megered az eső, már rakjuk rá a tetőt. Középre két hatalmas rönk kerül, amely 9 méter hosszú. Szélein egy-egy épületgerenda, melyeket hasábfakkal rakunk be lehetőleg légmentesen. A nyílásokat előbb szalmával betömjük, majd utána a száraz falevélréteg következik, és csak erre jön a kiásott agyagos föld. A bunker nem magas, de mélyebbre a talajvíz miatt nem áshattunk. Deszkából padlót is csinálunk.

A legneveltségesebb a sürgős munkálkodás után, amikor egyikünk a másik után jelenti ki, hogy inkább alszik a házban, mint a vizes bunkerban. Persze, amikor kapunk egy nekünk szánt aknasorozatot, akkor sajnálkozunk, hogy miért is nem vagyunk lent.

A németek is kezdenek mozgolódni. Eleinte csak Tigrisekkel harcoltak velünk együtt, de ma már gyalogos csapatok is jönnek előre a vonalba. Nem személyüknek, de modern, prima fegyvereiknek örülünk. Most csak kisebb csoportok jöttek előre szemrevételezni a helyzetet, de a hírek szerint hamarosan bekapcsolódnak a harcokba is.

30-án este az oroszok erősen támadnak. Komoly védővonalunkon azonban nem tudnak áttörni, az orosz veszteség aránylag nagy. Több fogoly akad hurokra, akik közül hármat nekem kell tolmács újján kihallgatnom. Sok érdekes dolgot tudok meg tőlük, különösen az ellenséges tüzérség, harcokcsik, aknavetők helyét illetően. Parancsot kapok a tüzérfelügyelők ez irányú tájékoztatására, mely alapján a bemondott pontokra jókora tüzérségi tüzet zúdítunk.

Május 1.

Reggeltől mozgalmas a nap. Német csapatok érkeznek. Általános előkészület indul a holnap hajnali támadáshoz. A nap egyébként csendes, mondhatnám, vihar előtti csend. A távbeszélővonalak roskadoznak a sok parancstól. Sok a dolgom. Kimerülten szeretnék egy kicsit aludni, de újabb telefonhívás és intézkednem kell. Néhány németet is beszállásolnak hozzám, ők szintén készülődnek. Hírek szerint egy páncéloshadosztály és 6000 német lesz holnap itt betevve. Nagy bizalommal nézek a támadás élébe.

Május 2.

Reggel fél 4-kor megindul a támadás. Hatalmas lendülettel tör előre a zászlóaljunk. Tlumanczyk 8 órára már a miénk. Az erdőnél, amely a következő falutól elválasztja csapatainkat, megáll a támadás. A Stukák többször támadnak. Gyönyörű látvány. Látni a bombák repülését, robbanásuk még a 2 kilométerre lévő házam falát is megrázza. Az oroszok egy óra múlva visszaadják a kölcson és Ratákkal támadnak. Rondán végiggéppuskáznak minket. Sok ház kigyullad. Ivanovce keleti szegélye lángokban áll. Majd később bombák hullnak a falura. Ez sajnos nagy pusztítást végez a lovak és a szekerek, no meg a lakóházak között. Ez utóbbira nincsenek tekintettel.

A nap folyamán négyszer cserének helyet a levegőben a gépek. Amint eltűnnek a Stukák, jönnek a Martin bombázók és a Raták. Nagy pusztítás mind a két esetben. Csapataink előretörése megakad, sőt, estére kénytelenek vagyunk az erdőt feladni. A nap tehát kis területnyereséggel, de igen nagy vér- és anyagáldozattal zárult.

Harcállásponton a légitámadásoktól senki nem sebesült meg. Volt azonban egy kellemes látványosságunk, amikor a légiharcban két Rata égve zuhant a falu mellé és mindkettő felrobbanva elégett.

Estére mondhatnám kísérteties lett a csend. Harcok után ez legtöbbször így szokott lenni. Mindkét fél kimerült a gigászi küzdelemben és az éjszaka is nyugodtan telt el. A Hold fénye megvilágítja a terepet, a figyelőállásokból azonban egy-egy rakéta felszáll, ami fényével jobb áttekintést biztosít és megnyugtat.

Május 3.

A szokatlanul csendes éjszaka után - minthogy a tegnapi harccselekmények eredményeiről különböző hírek terjengtek - végigjáróm az állásokat, hogy a valóságról meggyőződjek.

Három emberemmel lassan haladok a beláthatóság szempontjából bizonytalan utakon. Mindenütt csend, csupán néhány puska- vagy géppisztolylövés, ritkábban a tüzérség zavarótüze hallatszik. Azon az útvonalon vagyunk, amerre az embereim a löszert szokták kihordani, amelyet ők már alaposan kiismertek.

Odaérek az utászok bunkereihez, majd Déry Pista aknavető állásaihoz, amelyeket éppen most építenek. Pár lépés után találkozom a tegnapelőtt nálam megszállt német hadnagy tisztilegényével, aki egy bunkerből kiált ki hozzám. Hozzám jön, és egy kicsit beszélgetek vele. Egy kis magaslaton állunk és egyikünk sem gondol arra, hogy a helyzetváltozás folytán ez a hely belátható. Erről azonban hamarosan szerencsém volt meggyőződni.

Beszélgetés közben a német koma hirtelen lekapta a fejét, miután látta, hogy a hátam mögötti nagy fába egy lövedék becsapódott. A hang csak ezután jött. Ösztönösen én is lehúzódtam és ugyanakkor éreztem, hogy a fejem felett elcsúszik néhány lövés. A német katona tekintete után a fa törzsére nézek és látom, hogy

a fejem magasságában 3 szakított lyuk van. Ekkor még további kettő csapódik be, de ezt már guggolva nézzük. Ismét szerencsém volt. Egy újabb figyelmeztetés, hogy az Isten kezében vagyunk.

A nap eseménytelenségét tarkította két Stuka-támadás. Utóbbi német veszteséggel járt, minthogy megjelent négy Rata és légiharcban egyet lelőttek. Sötét füst gomolygott felfelé.

Végre ismét tavasz van. Gyönyörűen süt a Nap, melegít és szárad végre a feneketlen sár.

Május 4.

A meleg nem soká tartott. Éjjel esett az eső, reggelre a felhőzet ritkulni kezdett. Reggel egy szekérrel megyek Tónihoz, mert értesített, hogy sok zab, kukorica, liszt, székérek vannak a harcterületen, melyeket össze lehet szedni. Az előző napi harcok színhelyén vagyunk, lövészgödrök, tüzelőállások, szétlőtt épületek. Innen nyomtuk vissza az oroszokat. Tóni is segít a munkában. Sok löszert, egy saját golyószórót is találunk, a feladatot ép bőrrel teljesítettük. A látványból érzékelné lehet a tegnapi súlyos harcokat.

Tüzéreg települ mellénk. Hálókkal, azokra szaggatott gallyakkal álcázzák magukat a légi felderítés ellen.

Május 5.

Gyönyörű napsütéses reggel. Az egész táj tavaszi napfényben úszik. Minden katona tisztálkodik, mezítelen felsőtesttel végzi munkáját. A vonalban a nagy csend tovább tart. En ismét kint jártam és a kellemes tavaszi napsütésben fogunk hozzá a halászathoz. Katonamódra megy a halászat: robbantással. Nincs nagy szerencsénk. Az eredmény tíz darab hal.

Így szórakozik a frontkatona, ha az ellenség megajándékozza néhány csendes órával. Ugyanakkor nem lehetetlen, hogy pár perc múlva ismét riadó, fegyvert kell ragadni és a most már aránylag kényelmesen berendezett és meleg bunkert otthagyni támadni kell.

Kitüntetési javaslatokat készítek, sok a dolgom. Ma tudom meg, hogy parancsnokaim felterjesztettek Signumra. Örülök neki, ha megkapom, bár amit tettem, nem ezért, hanem becsületből és a hazámért tettem.

Május 6.

A csodálatos harci csönd tovább tart. Egész éjjel csönd, csupán a közeli tüzeink egy-egy lövése rázza meg ablakaimat, de már nem is ébredek fel rá.

Dél előtt hátramegyek a vonathoz, hogy az ottan dolgaimat rendezzem. Visszatérve rengeteg hivatalos posta vár rám. Megfeszített erővel dolgozom Sz. Tivadar barátommal, írónokkal. A munka nehezen megy, mert lázam van. Nagyon gyengének érzem magam, de a munka hevében erről megfeledkezve estére lázam elmúlik.

A nagy csöndnek egy heves orosz támadás lett a vége. A holdvilágos este remekül megfelelt nekik, és megkísérelték áttörni vonalunkat. Szerencsénkre a szomszéd II. zászlóalját érte a támadás, és nekünk csak készenlétben kellett várni a fejleményeket. A helyzet nem volt bizakodó, mert harcálláspontomról is megállapítható volt, hogy a jobbszárnyat, mely a Pruth-on túl van, kicsit megnyomhatták. Ezt az orosz aknák robbanása, a világító lövedékek és a rakéták egész pontosan mutatják.

Valószínű, ez vezette a hátrább lévő vonatrészek parancsnokát, hogy a vonatokat Kubajovka-ra hátravonja. Hiába küldtem parancsot, azok felsőbb parancsra mégis elindultak. Volt ebben egy kis túlzott óvatosság is, de belenyugodtam. Az egész éjszaka erősen zajos volt. Aludni nem lehetett a tüzésünk erős tüzelésétől.

Május 7-8.

A reggel szerencsét hozott számunkra. Az orosz nyomást sikerült megállítani. Reggel már csend lett. Hajnalban azonban még tartott a nagy tüzési tűz. Egész háborús szolgálatom alatt egyszer hallottam ilyen tüzési párbajt, de ez talán még attól is eredményesebb és élményt jelentőbb látvány volt.

8-án reggel a ködöt használták fel az oroszok a támadásra és bizony, ha nem nagyszámú a tüzésünk, hát nem tudom, mi lett volna az eredmény. Így viszont talán még hasznos is volt.

A kétnapi támadás egyike sem ellenünk irányult. A Pruth-on túl, mely hegyes-völgyes, próbálkoztak az oroszok, de a tüzés és a gyalogság tüzeiben megghiúsult minden áttörési kísérletük.

A 6-án hátravonult vonatomat a kis személygépkocsin felkeresem. Harckocsiktól felszántott műúton valóságos bravúrral vezeti sofőröm a kocsit. A hernyótalpak mély nyomain sokszor felakad a mély kis kocsi. Hosszú vesződés után mégis megérkezünk Kubajovka-ra. A falun átmenve beérünk egy előttem még ismeretlen szépségű fenyőerdőbe, melyet átszel a műút. Az erdő különlegessé tette a dzsungelszerű sűrűsége, a fák hihetetlen magassága és e folytán az erdő sűrűsége. A hűvös árnyékban húzódtott meg a vonat, melyből az erdő sűrűsége miatt az útról semmi nem volt látható. A fiúk sátorban kaptak szállást, és bármilyen szép is a vidék, vágnak vissza a vonal mögé, ahol házakban laktak.

Itt találkozom a nyíregyházi református lelkész barátommal, akivel valamikor a doni harcok után 1943-ban együtt feküdtem hadikórházban. Nagyon meglepődünk, de egyben megörülünk a véletlen találkozásnak. Ő együtt van Buday Lacival, és tőle tudom, hogy Laci jól van, egészséges.

Május 9.

Az eső ismét megered. Megint tapossuk a sarat. Nem szívesen mozdulok ki házból, de a gazdához kell mennem. A csúszós sárban lassan kínlódom magam előre. Mindenütt néma csend. A német állások üresek, a mi állásaink egy része is üres, mert kicsit előre mentek a hátrább lévő fészkek. A németektől éjjel átvettük sávjukat, mert őket kivonták. A csendet csak néha zavarja meg egy-egy aknarobbanás vagy puskatűz. Ez utóbbi legtöbbször egy kakasnak vagy tyúknak a vesztét jelentő lövés. A jó baka ugyanis nem éhez. Ha lőni tilos, képesek az állások között egy fél óráig kergetőzni egy-egy tyúk után, de mindig eredményesen. Leírni sem lehet ügyességüket, amint nyakát tekerik, elvágják és szárazon azon mód tépik is tollát. A szél pedig viszi a tollat legtöbbször az oroszok felé.

Konyha pedig minden bunker mellett van. Legtöbbször két köre feltett kályhaplatni töredéke képezi a hadikonyhát. A szétlőtt házak között bőven áll edény rendelkezésre, melyben hamarosan fő a tyúk. Zsíros, kövér állatok ezek, hiszen rengeteg szemes takarmány van elszórva mindenfelé. A főzéshez azonban türelem kell, mert a tyúk nehezen fő meg, egy óra múlva azonban vígan falatoznak a fiúk, zsíros az arcuk és tíz ujjuk.

Rengeteg a krumpli. A leégett falvakból csak a vermek maradtak meg és ezek tele krumpliival. A hal sem ritka csemege. A kis patak, mely a falun folyik keresztül, tele van hallal. Nem kell ide horog, peca vagy gilisza. Remekül megfelel a nyeles kézigránát. A nagy halak egész tömege fordul fel a vízben. A fiúk sokszor egy nagyobb példányért képesek ruhástul beugrani. Az egyik fiú pl. olyan nagy hévvel kapkodta a halakat, hogy észre sem vette, amikor hónaljig beesett a vízbe. A nagy halat azonban nem tudta elfogni, az feléledt és elmenekült. A fiúnak persze semmi baja. Nem lehet itt megfájni, mert az ilyen kellemes perceket legtöbbször - most is - megzavarja egy légitámadás, és attól hirtelen melegünk lesz.

Most pedig pár szót magamról. A „partizán”, ahogy a tetűt mi szoktuk nevezni, engem is megtalált. Amikor a német hadnagyot befogadtam házamba, egyúttal ajándékkal a tetűt is megkaptam. Ugyanakkor a régi megállapításom jutott eszembe: „ahol a német, ott a tetű”. Másnap érdeklődtem embereimnél, nincs-e bennük „partizán”. Senkiben! Harmadnap éjjel sokat forgolódom, a vakarózás sem hiányzik. Sejtésem mind erősebb lett és rögvést beigazolódott, amikor az első példány hurokra került. Egyelőre csak két darabot fogtam, de a nagyobb fajtából. Bosszankodtam, mert tisztálkodási törekvéseim csődjét láttam benne. Nagy fertőtlenítést rendeltem el. A „hálószobánk” „ágyait”, a szétterített zsúpszalmát kihordattam és a szoba kitakarítása után friss szalmát rakunk le. Személyemre nézve felköltöztem a „picski”-re (nagy búbos kemence), mely egyetlen szeparált hely a házban. Fehérneműmet legényem kifőzte, én pedig saját kezűleg vasaltam át tüzes vasalóval felsőruhámot és pokrócomat.

A tisztogatás eredményes volt. Megszűnt a „partizán” veszély, de az én elkülönített „picski” lakásom nem vált be. A hideg miatt ugyanis a fiúk egész nap tüzeltek benne és úgy áttüzesedett, hogy azon aludni nem bírtam, sőt, reggelre vizesre izzadtan ébredtem fel. Kénytelen voltam tehát egy ágyat szerezni, mely talán megment a további „partizántól”. Igaz, nehéz itt ez ellen küzdeni.

Május 10-11.

Végre ismét napsütés. A zenés ébresztő, melyet két Rata szolgáltatott, váratlan volt. Mindenki ugrott a helyéről, de minthogy ilyenkor már nem célszerű rohángászni, parancsomra mindenki a szobájában marad. A két gép egészen alacsonyan szállva géppuskázott, de mivel közülünk senkit sem látott, hát kimaradtunk a „szórásból”.

Az ilyen ébresztő után azonban már nincs alvás. Mindenki felkel, a szobát rendbe szedik és munkához látunk. Egy nagy és szép feladat áll ma előttem. Két elesett zászlós bajtársam sírjait szeretném az adott körülményekhez képest rendbe szedni. Együtt vannak eltemetve kicsit hátrébb a zászlóalj segélyhely mellett 32 derék magyar fiúval. Nagy szám ez! Ha azonban a nagy harcokat, az oroszok állandó támadásait veszem alapul, akkor csekély veszteség ez. Hála érte az Istennek, hogy a sok-sok sebesült, akiket hátraszállítottak, javarészt könnyebb sérüléseket szenvedtek.

A két bajtárs fejfája csendesesen húzódik meg a leghátsó sor szélén. Már csak az ő neveik olvashatók, de az is már elmosódott a folytonos esőzésben. Az egyik a mi kedvelt „menage-mayerünk”, aki szolgálati beosztása teljesítése mellett a mindnyájunk falánk étvágyát nagy gonddal ugyan, de kifogástalanul elégítette ki. Gáspár Karcsi volt, földim, sátoraljaiúj helyi jóérzésű magyar gyerek. A másik Magyar Jancsi, szintén géppuskás. Kicsit csöndes, zárkózott fiú, aki hősiesen küzdött, és úgy is halt meg. Nagyon hamar estek áldozatul, hiszen akkor még (április 26.) még csak második napja voltunk a harcban.

Ennek a két derék magyar gyerekek készülnem állítani egyszerű kis kereszt helyett egy maradandóbbat állítani. Szerencsére fosznideszka, gyalu és szög akadt, aztán már rajzoltam a betűket és égettem rá tüzes vassal. Lassú munka volt, mert nem találtam alkalmas vasat az égetéshez, de este mégis az új keresztet díszítették a két bajtársam egyszerű hantjait.

Másnap egy hatalmas nyírfakeresztet faragtam, ami a kis szomorú temető dombtetőjén magasra nyúlva hirdeti a hősök emlékét.

Május 12.

Az éjszaka ismét hangos. Tüzezek jöttek előzőleg egészen előre a házam mellé, kis tarackokkal, és bizony hallatszik egész éjjeli lövöldözésük. Hiába, ezt nem lehet megszokni. Ha nem is ébreszt fel az embert, de az álmát feltétlenül nyugtalanná teszi. Egy újabb lehetőség adódik. Egy tehergépkocsi megy Kassára egyik szakaszvezetőnkkel. Zsákba varrt csomagot küldök vele, benne kis vászonnemű és egyéb hasznos dolgok, levél és egy tekercs film. Vajon hazajut-e egyszer? Kockázatos minden ilyen küldemény, mert a határon mindent elkoboznak. Ennek elhárítására parancsnoktól igazoló írást szerzek neki, hogy a holmit tisztességes úton szereztem. A csomagot W. Jenőhöz küldtem, ahonnan alkalomadtán úgyis megkaphatom.

Május 13-15.

A három nap meghozta nekünk a helyzethez képest legnagyobb nyugalmat. A támadásról áttérünk védelemre. Valamennyi igaz érzésű magyart megelégedéssel tölti el ez az intézkedés, mert ebből a drága magyar vérről való gondos gazdálkodás látható. Kérezzük ezen intézkedésből a magyar vezetés célját, hogy mi valójában csak a határainkat akarjuk védeni. Most már látjuk innen a határhegyeket, most már mindenki biztos abban, hogy ha itt is, de a hazánkat védjük. Nagy különbség itt harcolni vagy a Don mellett. Itt minden áldozatvállalás könnyebb, valahogyan otthonosabban érezzük magunkat, hiszen a táj, a hegyek, a szántók és rétek oly nagyon hasonlítanak a magyar hegyvidékre.

Kezdünk nyugodtabb életet élni. Persze semmit sem változtat új helyzetünk a harcokat illetően, de ha egy biztos védőállást foglalunk, akkor már nem kell félnünk egy esetleges orosz lerohanástól. Kemény fickók, elszántak az oroszok. Megmagyarázhatatlan, hogy mi készíteti őket erre a kemény ellenállásra. A foglyok vallomása telve van panaszkodással, mindenki a hátulról fenyegető zsidó parancsnokokról beszél. Ugyanakkor félnek tőlünk, mert telebeszítették fejüket, hogy a magyarok kegyetlenkednek a hadifoglyokkal. Talán ez az oka annak, hogy minden orosz katona utolsó csepp véréig hősiesen harcol. Ugyanakkor a hátulról rájuk nehezedő nyomás a tömeges pusztulásukat jelenti.

Jön a meleg. A harcterület tele elesett oroszokkal. Tele dögölt, elhullott, szénné égett haziállatok tetemeivel. A bűz kezd kibírhatatlan lenni. Hihetetlenül fájó, nehéz a levegő. A halottak eltemetése, a dögök elásása lehetetlen, hiszen a két ellenséges vonal között minden mozgás lehetetlen. A saját „portánkon” már rend van. Mindenkit hősöknek kijáró tisztelettel hantoltunk el, legyen az civil vagy orosz katona. Ezek persze a helyszínen, míg a saját halottaink egy közös szép temetőben.

A most következő védelmi harc remélhetőleg kisebb áldozatot fog követelni. Ez eddigi tapasztalataim szerint gyakorlatilag így is volt.

Ismét egy új páncélelhárító fegyvert kapunk. Német találmány. Egyszerű, de félelmetes ellensége a legnagyobb harcokcsiknak is. 16 centis páncélt átüt, gránátja belül robban és mindent megsemmisít benne. Még szinte nem is ismerjük, mikor az egyik ügyes emberünk 100 méterrel kiló vele egy T-34-est. Nagy volt az öröm. A kétheti szabadság a kilátásba helyezett nagyvezést, amit a fiú kapott, nagyon felkorbácsolta a vállalkozó kedvet és mindenki hasonló szép sikerekről álmódott. A legfontosabb, persze a szabadság, amiért egy kis kockázatos vállalkozást senki sem sajnál. A gyerekjátékszerű fegyver hatása máris beigazolódott, és sokkal nagyobb önbizalmat keltett a harcosokban, mint az egy hatalmas, nagy kaliberű ágyú lett volna. A fegyver német neve - Panzerschreck - élethűen fejezi ki, hogy az valóban a páncélosok réme.

A mi szakaszunkon ezután már nem is próbálkoznak a T-34-esek. Igaz, hogy a Tigrissel is meggyűlne a bajuk, és eddig a mi vonalunkban még mindig kudarcral végződött próbálkozásuk. Most már nem is próbálkoznak legnagyobb örömünkre, mert azért ronda alkotmány és nagyon tud löni.

Minden nap erős légi tevékenység van. Gyakori a légi harc. Az eredmény 1:1, miután egy német kétmotoros vadász kényszerleszállást végzett, egy Rata pedig lezuhant. Mindkettő saját területre.

A német gépet néztem meg. A pilóta ugyan megmenekült, de a gép összetört úgy, hogy az egyik motorja vagy 20 méterre hevert tőle. Sok nézője volt, de azok mindegyike addig járt körül, amíg valami leszerelni valót talált rajta. Így jutottam én is a törhetetlen ablaküveghez, ami valami gumi és cellulóze keveréke lehet. A zsákmánnyal örömmel térek haza, mert abból sok minden hadiemléket lehet készíteni.

Hazatérve máris hozzálátunk a gyűrűkészítéshez. Habár egyikünk sem csinált még ilyesmit, máris szép darabokat hozunk ki. Mindenki saját elgondolása szerint fúrja és csiszolja a lemezt. Nagy lázba hoz mindenkit a néhány sikerült gyűrű.

Május 15-18.

A jóleső csöndes napok tovább tartanak. Említésre méltó esemény nincs. Néha egy-egy orosz aknabecsapódás robbanása vagy saját ágyú hangja hallatszik. Naponta váltakozik az eső és a napsütés, de a sár az uralkodó.

17-én este egy váratlan orosz támadás indult meg. Eddig soha nem észlelt tüzéségi és aknavető tüzet kaptunk. Borzalmas volt és soká tartott. Tüzeink idejében avatkoztak be és olyan zárótüzet adtak le, hogy a talán mindent elsöprő orosz támadás éppen a vonalaink előtt omlott össze. Az oroszok nagy erővel támadtak, mely a miénknél sokszorosra volt. Habár kőgránáttal elködösítették mindent, sikerült visszalöknöni őket. Két egészen könnyű sebesülttel üsztük meg a nagy csatát, ami annyira kis szám, hogyha 200 lett volna, akkor sem lehetne csodálkozni. Kis gépkocsimon éjjel rohanok löszerér, rakétáért, mert minden elfogyott. Aknavetőnként 800 lövést adtak le, tüzeink pedig jóval többet. Borzalmas, de gyönyörű látvány volt ez a harc. Leírni sem lehet a tűzijátékot. Megfizethetetlen élmény lenne ez olyan körülmények között, ha egyúttal nem jelentene életveszedelemet. Az Isten mellettünk állt. A mi két főnyi veszteségünkért nehéz vérdíjat fizetett az orosz. A zárótűzben, melyben a gyalogsági fegyverek és tüzéség vett részt, igen nagy vesztesége lehetett az oroszoknak. Ők ugyanis már kint voltak állásaikból a sík terepen, mikor a csomagok elindultak feléjük.

A nap részemről eseménydús volt. Kirendeltek hadbírói tárgyalásra védőnek 12 emberünk ügyében. Amit még soha, azt kellett csinálnom, védőbeszédet mondani és menteni azokat a fickókat, akik habár derék magyar gyerekek, de egyszer megbotlottak az életben és bíróik elé kerültek. Valamennyi gyávaágért és fegyverének elhagyásáért volt felelősségre vonva. Egyet teljesen sikerült kihúznom a bajból, egy csupán két hónapot kapott, míg a többiek büntetése két év körül volt. Örültem,

ha valamelyik érdekében megragadhattam egy részére kedvező körülményt. Hálások is voltak a fiúk, és nem győztem köszönetüket hallgatni. Szívesen tetem, mert nem tartottam őket hibásnak, nehéz, szorongatott helyzetben voltak akkor, május 2-án és az életosztón sokszor a kötelességteljesítés ridegsége felett lesz uralkodóvá.

Néhány napja említett kitudatási javaslatom nem ment el. Ezredes úr megsürgette, mire gazdám megfogalmazta, és én magam megírtam. Hiszem, hogy meg fogom kapni. Habár ilyen célt nem tűztem ki magamnak, mégis örülök neki azért, mert parancsnokaim ezzel elismerésüket is kifejezték szolgálatomért.

18-a egyébként a legmelegebb és legszebb nap volt. Kánikulai a meleg, mindenki ingujjban jár. Az oroszok csendben vannak. Ma kötöznek és temetnek, úgy látszik, van mit. A légi tevékenység nagy. A Stukák aprítják az orosz vonalakat, majd egy nagy légi csata is kialakult. Később azután a Raták géppuskázták végig vonalainkat.

Május 19-21.

Ha az ember ésszerűen gondolkodik, biztosra vehetné, hogy az oroszoknak elégük van. Az események azonban az ellenkezőjét igazolják. Az oroszok a következő este is próbálkoztak, de csak kisebb vállalkozások keretében. Ezek könnyen oszlottak össze a saját tűzben.

20-án azonban kisebb riadalom támadt. Repülőink felderítése szerint az oroszok nagy felvonulása látható éppen Tlumanczyk irányában. A távbeszélő vezetékek alig bírják a sok parancsot, óvintézkedést, mely a várható nagy támadás elhárításának biztosítását jelentené. Kiegészítem a löszert, minden kéznél van, csak egy parancs kell, és zúdul az oroszokra a kegyetlen halált hozó pergőtűz. A megbeszélés szerint 11-kor minden ágyú nagy zárótűzet ad a gyalogsággal együtt. Erre persze nem kerül sor. Az orosz nem várt soká, és amint besötétedett, máris észlelhető volt az általános mozgolódásuk. Aknavetőink és tüzérségünk percenként lött ki zavarótűzet. Kicsit váratlanul éri a muszkát, a tűz, de megkísérel a támadást. Sűrű motorzúgást hallunk. Bizonyára elfoglalták a T-34-esek a készenléti helyet, ahonnan majd lerohanják védelmünket. Erre azonban a mi vezetésünk is gondolt, és még szürkületkor kijött a vonalba négy Tigris. Ezek lesállításban voltak, hogy adott esetben, ha kell, éjjel is felvegyék a harcot a páncélosokkal. Az orosz páncélosoknak nem volt sok idejük a mozgásra. A tüzérségünk az orosz harcokocsik felismert helyének irányába állt be, és amikor azok onnan támadásba indultak, olyan nagy tüzet zúdítottak rá, hogy azonnal menekülni voltak kénytelenek. A gyalogsági támadás is megakadt géppuskásaink jól irányzott tűzében.

Már 11 óra is elmúlt, amikor elcsendesedett minden, és csak a megszkott géppisztoly vagy géppuska lármázik és nyugtalanítja azokat, akik a fegyverrel szemben állnak. Ha zaj, gyanús nesz van, máris fellőnek egy fehér rakétát, és ettől elcsendesedik minden. A fáradt emberek bebújnak egyszerű, de biztos bunkereikbe. Pihennek. Ilyenkor csak az álmok felett virrasztó órszemek vannak ébren, párosával, akinek éberségén egy hadosztály élete, esetleg az egész magyar élet függ. Ezek a derék magyar gyerekek talán nem tudják egészen felbecsülni szolgálatuk nagy jelentőségét, annál inkább értékelendő, hogy ezt 100%-ig tudják ellátni és teljesíteni.

Öndicsékvés nélkül állíthatom, hogy hadosztályunk legvagányabb ezrede vagyunk. A német hadseregparancsnok nem ok nélkül vette kezébe a telefont, és dicsérte meg az ezredet a nagy orosz támadás elhárítása alkalmából. A 21-eseknek jó hírnevük van, és ezt a németek is elismerik.

A 21-esek már túl vannak a kezdeti nehézségeken. Idestova már egy hónapja vagyunk bevetésben, és habár az elmúlt hónapokban nagy áldozattal és veszteséggel jártak a lendületes támadások, most már 2-3 sebesült árán jelentős veszteséget tudunk az oroszoknak okozni. Átestünk ismét a tűzpróbán, megszkottá vált az ellenség közelsége. A sikereket sok tényező eredményezte. Csak néhányat említek meg, melyek kedvezően befolyásolták a harci kedvet és így a harc eredményét. A tiszték szíve mindig a helyén volt. A gyalogságot támogató tüzérek - ellentétben állandó heccelésükkel - 80-90 löveggel hatásosan működnek közre, és végül a remek élelmezés. Ez utóbbi annyira kifogástalan, hogy erről részletesebben meg kell emlékezniem.

Az otthon megszokott jegyrendszer után itt mindenben bővelkedünk. Nem tagadom, volt 2-3 nehéz nap, amikor a harcok hevessége és az előremozgás nem engedte meg az élelmezést. Azóta viszont kifogástalan. Néhány napja német élelmezésünk van. Ezt még a Don mellől ismerem. Egy jellegzetessége van: olyan anyagokat adnak, mint pl. sajt, vaj, méz stb., amit a katona bármilyen helyzetben és akár egész nap ehet, mert sokat adnak. Egész nap kenem vajjal a kenyéremet. Tejet a hátul lévő vonattól az embereim küldenek hozzá. A napi tejfogyasztásom kb. 2 liter, de gyakorlatban több is. Vaj és sajt napi 10 deka. Mostanában a szesz is gyakori, a narancs pedig mindennapos. Ma ezen felül egy kis szeretetsomagot is kaptunk, ez ésszerűen összeállított német készítmény volt. Csokoládé, édes keksz, cigaretta és cukorka volt benne.

A nap kellemesen telt és örömteli volt. A szakaszvezető, akivel a csomagot küldtem, visszaérkezett, és jelentette, hogy a megadott címre leadta. Ugyanakkor egy csomagot is hozott, amit Tóni barátom menyasszonya küldött nekem. Nagyon jól esett ez a küldemény. Hatalmas kalács, mézes, egy doboz cukorka és cigaretta volt benne.

A nap teljes csak akkor lett, amikor Bécutól két tekercs filmet kapok, amit felesége küldött neki Kassáról. Szó ami szó, ez egy rendes nap volt. Szeret az Isten, és talán szeretnek az emberek is.

Május 22-23.

Az oroszok úgy látszik, megdöglötték a dolgot, mert nagy csend van. Alig hallatszik puskalövés, néha robban egy váratlanul becsapódó akna, mely sebesülést is okoz. Ezen nem is csodálkozom. A több órája tartó tűzszünet felbátorítja az embereket, lassan mindenki szabadabban mozog, sokszor furdódnak, napoznak, tisztálkodnak. Az orosz nem láthatja őket és így nyugodtak. Ezért jelent meglepetést, ha az orosz véletlen aknalövésé odatalál. Persze hallani, amikor jön, a fiúk ugranak is a fedezékbe, de erre nem mindig van idő. A kis kockázattal szemben áll azonban a tisztálkodás, amire oly kevés teret enged a háború. Ma meg is látogattam őket. Ekkor már kicsit elromlott a szép idő, és csak néhány fiút találtam kint a bunkerek és a futóárkok között. A bunkerek bejárata kis mélyedésben van, patakmeder oldalában és így azok előtt kicsit lehajolva anélkül járhattam, hogy az ellenség látna.

Szőnyi Béla barátomat meglátogattam virágágyas bunkerében. Sokat fényképeztem a mostani, talán végleges állásainkról mennél több felvételem legyen. Nagyon eredeti képek. Amikor az állások közt járok, mindig eszembe jutnak a régi világháborús katonák elbeszélései, és annak idején, mint kisfiú, valahogy ilyenek is képzeltem el. Kis földbeásott sötét bunkerek, sokszor lyukak fűrészelt sora, mellette a futóárkok, a tüzelőállások. Ezek eleinte egészen primitív alkotások, de egy hét után már minden kényelemmel rendelkeznek. Ablak, kályha már mindenütt van. Szabad időben krumplifőzés, levélírási, és legtöbbször alvás az emberek foglalkozása, nem beszélve arról, hogy egész nap rágsálnak, esznek valamit. Ha már komolyabb étel nincs, már pattog is a kukorica. Sokszor elgyönyörködöm bennük, és néha olyan szépen kipattognak a tengeriszemek, hogy rossz fogaim ellenére egész nap képes vagyok rágszálni.

Barátomnak kis csomagot is vittem. Én is kaptam egy váratlan csomagot, hadd jusson neki is valami. A cigarettát mind ő kapta, hozzá egy kis harapnivaló és máris nagy örömet jelent.

Az említett időközönkénti aknabecsapódásra mindjárt példa is akad. Alig köszöntem el barátomtól, hallom egy akna füttyülését. A gyakorlott fül ilyenkor kiérzi a hangból, hogy az akna nagyjából hova megy. Én nem értem rá érezni, hanem levágtam magam és máris robban pár méterre, de kettő. No, sebj. A fiúk, akik messzebről látták, csak nevettek, hogy a zászlós úr milyen fűrész tudja a „feküdj”-öt gyakorolni. Az ilyesmi valóban nevetséges, és csak akkor lehangoló, ha utána jajgatás is hallatszik. Humor ugyanis fokozottabban van meg, mint otthon. Én magam is néha már annyit nevetek, hogy szúr az oldalamba. Mindenki sziporkázik szellemeskedésével, és gyakoriak a jó bemondások, hogy szakad meg mindenki. Nagyon érdekes a frontkatonának ez a hangulatállapota. Pillanat alatt tud azonban a másik végletbe esni és akkor komor, lehangolt. Ezt minden esetben az orosz idézi elő. Egy bajtárs halála vagy sebesülése, a Raták vagy Martin bombázók megjelenése lehangol mindenkit. Pár percig mindenki néma, majd lassan feloldódnak a nyelvek, és rájön az ember arra, hogy háború van.

A parancsnoksági bunkerben nagy az élet. Arról is beszélnek, hogy milyen telefonforgalom van. Együtt van mindenki, akit szolgálata enged. Ott a tü. ő. tiszt, a hu.-ok pk.-a, a Tigerek pk.-a és a mi tőrzskarunk. Csak a doktor hiányzik, azért, mivel csomagot kapott, és bezabált, mozdulni sem bír.

Nagy a dínom-dánom. Gömői Pista főhadnagy barátunk ugyanis egy nagy csomagot és egy 28 literes hordó bort kapott. Mikor odaérek, már remek a hangulat. Előkerül a jó húsvétí sonka, a hazai kolbász stb., melyre a savanykás erős bor igen jól csúszott. A német páncélos hadnagy rendületlenül iszik, jól érzi magát. A magyar bor őt is felmelegítette, és mint mindig, itt is a folytonos viccek, az ezzel járó hahoták kimerítő sorozata következett. Habár reggel kezdődött a nagy mulatság, már délután volt, amikor más szolgálati elfoglaltságom miatt távoznom kellett. Kicsit kába, de azért tisztá jótan voltam.

Május 24-30.

Tóni szabadságot kapott. Nősül a fiú és parancsnokaink, akik nagyon szerették, két hetet engedélyeztek neki. Az alkalmat felhasználtam ismét és egy tekercs filmet, egy csomagot és a naplóm eddigi részét küldtem haza. Ugyanakkor kis sajnálatos esemény is történt. Ugyanis a kis személykocsit, mely nekem volt rendelkezésemre bocsátva, le kellett adni és Kassára hazavittek. Tóni ezen ment Kassáig. A legjobban az bosszantott, hogy a kis kocsit, melyen elég sokat szaladgáltam, nem fényképeztem le.

A harchelyzet kedvező. Az oroszok minden éjszaka próbálkoznak, de eredménytelenül. Úgy látszik, megújják a gyakori támadásokat, mert, mint látható, ők is beásák magukat, aknákat és tuskédrótokat telepítenek állásaik elé. Most már csak kisebb vállalkozások várhatók. Gyakori az aknavető és a tűzérségi párbaj. Most valószínűleg előrevonták a Kolomeát védő tűzérseget is, mert eddig gránátot nem lőttek.

29-én megkaptam első hazai csomagomat. Nagy örömmre 4 tekercs filmet is kaptam benne. Most végre nem kell a fényképezéssel szűkölködnöm. Csinálok is rögtön több felvételt. Az állásokról ugyancsak sokat fényképezek, különösen Pünkösöd másodnapján, amikor a hosszú menet, harcok, és fáradalmak után először mehetek el tábori misére. Ez alkalommal sikerül áldoznom is. Ekkor is sokat fényképeztem, hiszen ki tudja, mikor kerülök ismét hasonló helyzetbe.

A védőállások erősítése állandóan folyik. Spanyolbakok, aknamezők biztosítják a védelmet, majd a hátsó védőállások kiépítésével a harcok rugalmassága van biztosítva. Nem fenyeget az a veszély, hogy az esetleges orosz túlerős nyomás következtében nagyobb területet kelljen feladni. Mondhatnám, 100-150 méterenként vannak egymás után az új kiépített árokrendszerű védőállások.

A harcok csendesedével erősödik a légi tevékenység. A vadászok és bombázók gyakran látogatnak vonalaink fölé, de komoly eredményeket nem érnek el.

Május 31.

A meleg napsütés talán már véglegesen felváltotta az esős tavaszt. Sokat napozok. Kint rendezzük be irodámat, és ott végzem napi irodai munkámat. Este a vonalban vagyok. Szerda van. Ilyenkor és szombaton én vagyok az inspekciós.

Még világosan megyek a vonalba. Csend van mindenütt. A napsütés melege még most is érződik. Kellemes este van. A Hold még ugyan sarló alakú, de már szépen világít. A virágzó fák illata vegyül az erdő illatával. Boldogan szívom az ózondús levegőt és hazagondolok.

Ezek az átvirrasztott órák legalkalmasabbak a napló írására. Az orosz csendben van. Ritkán hallatszik egy puska lövés, néha egy távoli robbanás. A vonalban a bunkerek között az emberek még járkálnak, majd hamarosan elcsendesedik minden, csupán a figyelők, akik az elől lévő fészkekben hegyezik a fülüket és az örök, akik az álmok felett virrasztanak és vigyáznak, nehogy az orosz beszivárgott járőrrei váratlanul rajtunk üssenek. Néha egészen a közelemben egy puska lövés, a rakéta a magasba repül, nappali fényre erősíti a Hold még halvány fényét, majd nagy ívet leírva sziporkázva-sercegve földet ér. Fellövője valószínűleg gyanús neszt hallott, vagy talán félelmében, unalmában saját megnyugtatóására lőtte ki a rakétát, hogy fényében szétnézhessen, és pár percre megnyugtassa fáradt és kimerült idegeit.

A telefon mellett kell ülnöm. Legszívesebben én is kint lennék a jó levegőn, de a szolgálat a bunkerbe kényszerít. A csend hamarosan megszűnik. Az egyik század orosz csoport mozgását jelzi. Ilyenkor már nincs alvás. Riadó van! Az álomból felriasztott embereknek nem kell szemüket dörzsölni, máris ébren vannak, fűgék és mindenre készek. Pillanatok alatt nyüzsgő hangyabollyá válik a pár percre még csendes védőállás. A tűzerekkel odalövetünk párat (ahogy mondani szokták, odasuvasztunk). Hatása remek. A tüzelő orosz géppuskák közül kettő örökre elnémul. Az a megmaradt egy még kis ideig pötyögött, de hamarosan megújja. A megindult támadás tehát a kezdet kezdetén befulladt. Csodálatos az ilyen elhárításkor a tűzérség szerepe. Csendes órákban, nappal, pontos megfigyelés alapján belövi magát minden talpalatnyi területre és oda majd csak akkor lő, ha a helyzet megkívánja. Remekül dolgoznak a tűzér fiúk. Az orosz nem is győzi eleget hangoztatni a hangszórójában: „csak egy tűzér kerüljön a kezünkbe”.

Az oroszok nagy előszeretettel használják fel a hajnali órákat a támadásra. Három óra felé már mozognak. Várjuk a helyzet kibontakozását. Tűzereink keze már az elsőtűzsinóron, és már csak a „tűz!” vezényszóra várnak, és máris süvöltve szállnak fejünk felett előre a gránátok és csapnak le a gyanús területre. Félelmetes detonációk ezek. Egy ilyen ösztűzben nem csak 10,5-es, de 15-ös, sőt 21 cm-es ágyúk is részt vesznek. Ez utóbbi hatása több száz méteres körzetben halálos, megsemmisítő. Alaposan megrázza a földet. Utána már csak a jajgatás, majd mélyszéles csend következik. Ilyenkor ködösíteni szokott az orosz, és ennek leple alatt a sebesülteket és halottakat elszállítják.

A helyzet bármennyire is enyhült, mégis megváltozott bizonyos mértékben, részünkre kedvezőtlenül. A kolomeai védelemre beállított légvédelem és tűzérsegek mind előrefőtt, és most már sűrűn kapunk tűzérségi gránátokat is.

Június 1.

Ismét egy új hónap. Rohan az idő, de ha visszagondolok az elmúlt hónap eseményeire, nem is volt olyan rövid. Sok vért kellett májusban is áldoznunk, hiszen május 17. és 20. kemény harcok napja volt. Veszteségünk istennek hála, nem áll arányban az oroszokéval.

Házamat átrendezem. Kimennek belőle a fegyvermesterek a szomszéd szobába, a távbeszélő fiúk pedig a kertbe szorulnak. Szobám kezd rendesen kinézni. Két karpaszományos cimpora és a legényem velem alszik, egy távbeszélő pedig a telefon mellett van szolgálatban.

Telefonom fedőneve: Bandi. Sokat bosszankodom miatta, különösen éjjel, amikor jelentkeznek, hogy „itt Bandi, akkor mindig felébredek, majd nem kiugrom az ágyból, gondolva, hogy engem hívnak.

Június 2.

A szép napos idő megváltozott. Szakad az eső, a három napi száraz melegben kiszikkadt föld mohón szívja a vizet, estére mégis tócsák állnak mindenfelé.

Rengeteget dolgozom. Szemem, fejem fáj, kicsit kimerült vagyok. Lefekszem. Nemsokára erős robbanásokra ébredek. Az orosz tűzérsegek lő. Pontosan lőnek, és fokozatosan közelednek hozzám a becsapódások. Hull a vakolat, mozog a fal. Most már nem tanácsos a házban lenni, mert nem kell telitalálat sem, csupán 20-30 méterre csapjon mellé a gránát, máris múlt időben lehet csak emlegetni házamat. Mindezeket ingben-glóriában élvezem végig, és habár nem vagyok hamar ijedős gyerek, sebesen kezdek öltözködni. Felszedem még a csizmát is, hiszen a nagy sárban papucsban nem mehettem volna a bunkeremig. Erre azonban már nem került sor, mert a tüzet áthelyezték a tőlünk 200 méterre hátrább lévő házcsoportha. Mint másnap megtudtam, ezek valahonnan Kolomea mellől lőttek, és sok gránát még a tőlünk 5 kilométerrel hátrább lévő vonatrészeket is megközelítette.

Tűzereink éppen a nagy távolság miatt nem lőttek vissza.

Június 3-6.

A napok aránylag eseménytelenül telnek. Néha vannak kisebb csatározások, de azok egy kivételével nem nagy jelentőségűek. Ez sem lett komoly, mert a kiváló elhárítás a Tigrisek beavatkozásával most is eredményes volt.

3-án kellemes kiránduláson voltam. Gömöri Pista főhadnagy barátommal nagy fényképező körútra indultunk. Tervünk, hogy az egész főellenállási vonalat végigjárjuk és az egyúttal szolgáló tevékenység mellett néhány felvételt is készítünk.

Legényeink velünk tartanak. Ketten elől haladunk, míg a két legénynek parancsot adunk, hogy 50 méterre kövessenek minket. A Tlumanczyk község közepén végighaladó úton megyünk előre. Néhol gyümölcsfák rejtnek minket, de sok helyen nyílt terepen kell keresztülmennünk. Egyesével haladunk. A lövészárkok és futóárkok labirintusában elérünk a hosszú Túrje Micu házába. Remek pofák. Az orosz állások alig 150 méterre vannak az erdőszegélyen. Ők ennek ellenére levétközve alusznak. Micu és a tűzérfigyelő tiszt Pál hadnagy még ágyban vannak. Hiába! Ilyen a háború. A sok ruhában alvás, mely sokszor hetekig is eltart, már kezd unalmas, mondhatnám veszedelmes lenni. A szegény frontarcos azon veszi magát észre, hogy tetves. Nem szőgyen ez itt, a háborúban. Nincs ember, akiben ne lenne, ha nincs, az csak átmenetileg lehetséges, mert már 2-3 nap múlva ismét lesz.

Szó, ami szó, ezek a fiúk is megunták az állandó ruhában élest, és szívesebben kockáztatnak, csak nyugodtan pihenhessenek. Ha jönne egy támadás, bizony nem tudom, mi lenne velük. Semmi! A koma ingben és egyebekben harcolna, hiszen meleg van; ilyen öltözékben fényképezem le a fiúkat, amit az árokból

távcsövezik az orosz. Hosszú élcélődés után folytatjuk utunkat, de most már lehetőleg futóárokban.

Itt persze a közlekedés nehézkes. A futóárak, amely az egyes tüzelőállásokat köti össze, nem kényelemre készült és különösen nem az én magasságomhoz. Ezek kb. válszélességűek, ami részemre nem lenne baj, hanem inkább az, hogy középtermetre vannak mélyítve. Ugyancsak lehűzött fejjel kell mennem, ha nem akarok egy kellemetlen fejlövést kapni. No de ez lényegtelen, mert a fejemet nem igyekszem kinnfelejteni. Nagy Lehel főhadnagy barátunkig könnyen jutunk el. Néhol ugyan voltak nehézségeink, de nem komolyak. A futóárak ugyanis néhol térdig vannak vízzel telve. Abban menni éppoly rossz, mint abból kiugorva az árok mellett futni. Lehel után Bán százados (Dönci bá) következett. Ez volt a keményebb dió! Itt az orosz alig 80 méterre van tőlünk, köztünk sima terep. A futóárak egy helyen megszakadt, itt nem lehetett ásní, mert mocsaras. Egy aránylag száraz kocsiút vezet tovább 80 méteres közelségben, azon menni nem tanácsos. Az út mellett van a sásos mocsár. Mennünk kell tovább, már csak azért is, mert közben távbeszélőn parancsot kapunk, hogy fél 4-re legyünk a zászlóalj-harcállásponton, szemle lesz. Visszafordulni viszont ugyanazon az úton hosszú lett volna, és az elrendelt időre nem érhetünk volna a parancsnokságra. Nekivágtunk tehát a mocsárnak és térdig gázolva vágtunk át a kritikus területen. Csizmám szabályosan megtelt, de szerencsésen átjutottunk anélkül, hogy egy lövést is kaptunk volna. Dönci bánál remek libalevest eszünk és néhány perc múlva továbbmegyünk. Itt egy érdekes élményben volt részünk. Már a támadásunk első napjaiban, ahol Dönci bá a harcálláspontját választotta, egy földlakásban élt egy nagyon öreg asszony. Nem akart onnan elmenni, annak ellenére, hogy az orosz állandóan lötte. Két hónapja volt annak, hogy a mama az első vonalban élt. A katonák minden jóval elhalmozták. Tegnap váratlanul meghalt. Esti szürkületben tették el a fiúk és most éppen a keresztfáját faragják. Nagyon szegény vénasszony volt, de mindenki szerette és a század kabalájának tartották.

A zászlóalj-parancsnokság harcálláspontjára idejében érkezünk meg. Utunk ritka szerencsés volt, mert veszélyes kiruccanásunk alatt, amely kb. 4 órát vett igénybe, egy puskalövést sem kaptunk. Mondanom sem kell, megérte a fáradságot, mert valóban szép felvételeket csináltam.

6-án megjön az Európa elleni angol-amerikai invázió híre. Nagy várakozással tekintünk a jövő elé, mert ez döntően fogja befolyásolni a háború kimenetelét.

A tábori postaforgalom akadozik. Már régen nem kaptam otthonról hírt, pedig igen várom nap nap után.

A repülővegből csinált keresztmellel elkészültem. Nagyon szépen néz ki. Nagy munka eredménye, de megért minden fáradságot. Sajnos, most már nemigen van időm az effajta szórakoztató munkára, mert sok irodai munkám akad. A derekasan viselkedő emberek kitüntetési javaslati nap mint nap jönnek és azok feldolgozása rám vár.

Az invázióval kapcsolatban várjuk itt is a nagy támadás megindulását. Este már szinte azt láttuk elérkezettnek, amikor nagy erővel kaptunk egy nyomást. Remekül összpontosított zárótűzben azonban minden felborult minden orosz próbálkozás.

Június 7-8.

Az időjárás ismét elromlott. Az eső zivatarszerűen veri le a port, sőt már sár is kezd lenni. Az oroszok szokatlan csendben vannak.

8-án este ritka élvezetben van részem. Este korán lefeküdtem. Nagyon álmos voltam, hiszen az előző éjjeli szolgálat miatt semmit sem aludtam. 9 óra előtt pár perccel telefonhoz hívnak és Solymos főhadnagy ezredsegédtiszt hív meg moziba. Először nem hiszek a fülemnek és még egyszer megkérdem, hová hív. Ő csak megmarad a mozi szó mellett és hozzáteszi, hogy Muráti Liliit is láthatom. Ez maga ugyan nem volt részemre csalogató, de a mozi, az igen. Gyors öltözés következik. Rántom felfelé a csizmámat, és közben engedélyt kérek gazdámtól a szokatlan kiruccanásra. Ezt megkapom és közben gazdámval sokat élcélődünk, hiszen a filmen nyilván komoly nő kultúrlények is láthatók lesznek.

Átúzenek a dokinak, felrázom félig már alvó embereimet, befogatok egy szekérbe és szakadó esőben elindulunk a „moziba”. Koromsötét van. Néha száll fel egy világitó rakéta, s annak fényében tájékozódunk. Szerencsére az esőköpenyem rajtam van. A fiúk sátorlapot tartanak a fejünk felé, és döcög a szórakozni vágyó vállalkozó csoport a nagy eseményt jelentő mozi felé. A szekérkerék tengelyig süllyed a sárba, a tócsákban álló víz sok helyen oly nagy, hogy az utat nehéz hol sejtteni. Már messziről látni egy kis fénypontot. Ez nyilván a moziból kiszűrődő fény.

Megérkezünk. Az eső elállt. Az előadás már tart. A vetítógép egy kert szélén áll. Autóba szerelt hadimasina ez, keskenyfilmes, de hangos. Sugara a portán lévő ház falára vetíti a filmet: „Egy nap a világ”. Minthogy a darabot az élő szereplőkkel Budapesten már láttam, megállapíthattam, hogy még csak a kezdetnél vagyunk, még jókor jöttünk.

A kép elég rendes, a beszéd és a kísérőzene is kielégítő. Vannak azonban pillanatok, amikor csak sejtjük, hogy moziban vagyunk, amikor sem nem látunk, sem nem hallunk. Ez elég sűrű jelenség, aminek a megeredő eső az oka. Ez még nem lenne baj, de az eső szakadni sem rest. Ómlék, minta dézsából öntenék. Esőköpenyem dacára kezdek elázni, a fejemről, arcomról lecsurgó víz lefelé folydogálva már derekamnál tart. Az is élvezzi a mozi. A közönség, a közelből összeszedett katonák, összesen mintegy 150-en, kezdenek hazaszivárogni. Zubonyban jöttek szegények és abból nem vittek haza szárazon semmit. Mi, a szenvedélyes mozilátogatók-igaz, a legmesszebről jöttünk - kitartunk. Közben az orosz sem feledkezik meg a háborúról, no de mi sem. A tűzerek szaporán lónek, s olykor elnevetjük magunkat, mondván, hogy ilyen mozi nem sok van. Az eső oly sűrűn esik, hogy a képet csak halványan látjuk. A hangzavar, ami körülöttünk van, inkább idegesítő, mint szórakoztató. De mindez nem számít. Fontos a nagy élmény, az emlékezetes esemény, mely a háborús borzalmak között igen nagy jelentőségű.

Június 9-13.

Pár nap az egész és mégis milyen hosszú. Különösen hosszú nekem, ki otthonról semmi hírt nem kapok. Soha még ennyire nem vártam a postát. Múlt hó végén ugyanis hazaküldtem naplóm első részét, a legérdekesebbet és félek még a gondolatlót is, hogy elveszhetett.

Nem volt kedvem naplómát folytatni, mert hiábavaló munkának sejttem. Így fogok most hozzá, hogy unottan bár, de az elmaradt néhány napról is feljegyezzek valamit, ami kedves, megkapó élmény volt a számomra.

Sok esemény nem történt, mondhatnám, semmi. Ennek igazán örülni tudunk, mert ez egyúttal a nyugodt életünket is jelzi. Az oroszok naponkénti támadása, különösen este és hajnalban, már nem is említésre méltó valami. Ilyenkor már csupán azt élvezzük, hogy a hátul lévő tűzerek egy-egy hatalmas tűzcsapása milyen tündéri tűzijáték. Utána minden esetben az oroszok jajgatása hallatszik, de ők nem okulnak. Érthetetlen a sok sikertelen próbálkozásuk.

Végre megjön az elmaradt levél, mely minden vonatkozásban megnyugtat és visszaadja hangulatomat. Hazaért a napló, a kisláda, amiben főlöszleges holmimat küldtem.

Egyik kocsisom kis özbakot fogott. Hátramegyek a vonathoz megnézni. Édes, ahogy eszi a tejet, és így egy koszon van velem. Már a gallyacskákat is tépdesi.

Út közben lóháton nagyobb kitérő és egy órai keresés után megtaláltam Buday Lacit a 12-eseknél. Egy órát töltöttünk együtt, csináltam néhány felvételt.

Június 14-19.

Az aránylag egyhangú napokat kisebb események és izgalmak tarkították. A harchelyzet nem változott. Az oroszok tovább kísérleteznek eredménytelen áttörési vállalkozásaikkal.

Nagyon jó hatást váltott ki valamennyiünkben a német visszacsapás az invázióra. Működésbe léptek az inváziós elhárító fegyverek, a rádiósugarakkal irányítható nagy hatású robbanótesztek. London, sőt egész Dél-Anglia érzi az új fegyver pusztítását. A köztünk harcoló német katonák örömmujongással néznek a jövő felé, egyesek már biztosra veszik a háború részükre győzedelmes befejezését, és előre isznak a medve bőrére.

A mi arcvonalunkon jelentős esemény nem történt. A nagy orosz támadást várjuk, és minden tőlünk telhetőt elkövetünk, hogy a biztos elhárítást előkészítsük. Harckocsik tömege áll a hátunk mögött bevetésre készen, hogy páncélos támadás esetén beavatkozhassanak. Ettől őszintén magam is félek, mert ha itt 80-100 harckocsival nekiindulnak, bizony kemény harcokra kell számítanunk. Egyetlen és igen nagy megnyugvást jelentenek az új páncélelhárító fegyverek, a 3 és 5 kilogrammos Faustgranat és a még tökéletesebb Panzerschreck vagy Offenrohr. Minkettől 100%-os hatású, csupán szív kell hozzá, nem is akármilyen. Ha az ember bevárja vele a harckocsit a hatótávolságra, akkor az eredmény nem vitás. Egyébként a legmodernebb és ugyancsak biztos hatású 7,5 centiméteres páncéltörő ágyú is elég számban van vonalunkban. A Tigrisek ugyan hátramentek, de támogatásunkra és rendelkezésünkre állnak.

Nagyon gyakori az úgynevezett „bomlasztás”, amely nem más, mint propaganda előadás, ami mindkét részről napirenden van. Ők áthívnak minket, ígérgetve minden jót, különleges bánásmódot, étkezést, tetszés szerinti éghajlatú vidéket és egyéb mesébe illő dolgokat. Néha repülőgépről igazolványokat dobnak le,

mellyel, ha valaki átmege, különleges elbánásban részesítik. Mi ugyanezt csináljuk, ígérjük. Eddig egy ember jött át tőlük, de a mi embereink már nem dőlnek be az ilyesminek. Ők gyakran zenélnek, amit mi szívesen hallgatunk. A napokban kártyapartner kellett nekik, és hívtak két fiút. Sokunkat már névről ismernek. A magyar fiúk ilyenkor cifrázva válaszolnak, mire odaát elhallgatnak.

Egy igen érdekes német fegyver van már nálunk is használatban. Hangja újszerű, bőffögő, mint egy nagyhangú gőzgép kipufogása. Ez kivételesen nem öl, jámbor feladata van. Kis félkilos bakelit tölteteket lő ki, mely nagy magasságban szétröbber és a benne lévő propaganda röpcédulák a túldoldal le hullanak. A németek 30-40 lövést adnak le egymás után.

Június 20.

Tegnap eseményeket nem tudtam fényképezni. Ma újabb alkalom kínálkozott. Tegnap hajnali 3-kor lőtték ki a propaganda anyagot, csak szokatlan hangjára ébredtem és messziről néztem. Ma délután legényem rázott fel alvásomból, mert szekéren érkezett ide két magyar haditűzadó és egy német tiszthelyettes, két vetőt helyeztek tüzelőállásba. Megtörténik a kívánt cél bemérése, a vető beállítása és előkerülnek a „lőszerek”. Kb. 50 milliméter vastag, 30-35 centiméter hosszú valamik ezek, melyben 20 darab röpcédula van belepréselve. Bár a német nem engedi a fegyvereik fényképezését, végül mégis ráveszem, és néhány felvételt csinálok.

A két vető megkezdte működését, por-füst mindenütt. A cső tulajdonképpen négy bordából áll, a robbanás hátrafelé is hat, és nagy port ver. A német és az egyik magyar fiú bőven dobálja a kis aknákat és a két cső együttes bőffögése szokatlanul és kísérletiesen hat.

Ma visszajött magyar legénységgel az a négy Tigris, amelyeket a németek kivonták védelmünkől. A magyar páncélosoknak igen örültünk, bár nagyon sajnálnánk, ha ezeknek a „vadállatoknak” baja esne.

Június 21-25.

Habár a rádió és az újsághírek általános orosz támadásról beszélnek - talán érthetően - nálunk félelmetes csend uralkodik. Van nap, amikor puskalövés is alig hallható. Nap-nap után várjuk a mi vonalunk támadását is, de úgy látszik, az eddigi visszacsapások elvették minden bátorságukat.

Ennek ellenére nem bízzuk el magunkat és megállás nélkül folyik az előkészület a feltétlenül bekövetkező nagyobb támadás elhárítására. Gyalogsági támadás nemigen jelent számunkra aggodalmat, hiszen védőállásunk és tüzegységeink olyan komolyak, hogy arról leperegnek az ilyen kísérletek. Igaz viszont, hogy az orosz állások néhol 100 méteren jóval belül vannak, ami lehetővé teszi, hogy állásainkat akár egy szuszra lerohanhassák. Ennek egyetlen akadálya a közénk telepített sok akna, melyet felszedni vagy azon átjönni nehéz.

Gondot pillanatnyilag az jelent, hogy az orosz harcokkal támad és utána özőnik a gyalogság. Itt tüzeinkre várna nagy szerep, akik tagadhatatlanul minden esetben igen eredményesen támogatnak minket.

A harcok elhárítása is remekül meg van szervezve. A Panzerschreck és a Panzerfaust remekül bevált fegyverek, azon kívül a legmodernebb páncéltörő ágyúk (7,5 centiméter) és a hihetetlen teljesítményű Tigrisek is rendelkezésre állnak. Ez utóbbi különösen most jelent részünkre nagy segítséget, amikor magyar tisztek és legénység ül bennük. Nap nap után csinálják bravúros vállalkozásaikat, és attól sem riadnak vissza, hogy egészen az orosz állások elé - a tisztásra - kimenjenek, ott nagyhatású ágyújukkal és géppuskáikkal remekül beleavatkozzanak az oroszok napi programjaiba. Mondhatom, sokszor rontják el nekik a napot és jajgatásuk sokáig hallatszik. A Tigrisek ellen semmit sem tudnak tenni. Ha a tisztásra kigurulnak, valóságos aknazáport zúdítanak rájuk az oroszok, de mindez csak lepereg róluk.

A napokban érdekes eset történt. Az egyik Tigris ágyúja néhány lövés után elromlott, a hüvelyt nem húzta ki a gép. A Tigris parancsnoka hátrakiabált az állásainkban lévő Túrje hadnagynak, aki egy hosszú rúddal kiment a nyílt terepre és a hüvelyt a csőből előlről kipiszkálta. Az oroszok nem mertek rálőni, pedig kézigránáttal is fejbe verhetnék volna.

25-én igen jó napom volt. Elszabadult a hátsólovam három társa kíséretében. Embereim csak véletlenül jöttek a nyomára és csak személyes közbenjárásomra volt hajlandó a lovakat az elcsipő alakulat visszaadni. Ekkor kaptam otthonról a második csomagomat, amiben négy tekerics fim jött. Egy szabadságos emberem ugyancsak befutott, és ő is hozott három tekerics filmet.

Június 26-30.

Az eseménytelen napok folytatódnak. Így kibírható volna a háború, de a nyugodt, csendes levegőben mégis van valami, ami idegesítő, amit a legmagasabb parancsnoktól kezdve a legénységig mindenki érez. Az intézkedések is egy rejtett titkos kérdés körül mozognak. Érzésem nem egyedülálló. Nagyon nagyszabású támadás előtti csendet érzek mostani helyzetünkből, amelynek talán egyáltalán nem, vagy nehéz küzdelemmel fogunk tudni ellenállni. A mai háborúban már nem elsősorban a gyalogsági támadás veszélyes, mint inkább a harcok- és repülőgéptámadás.

Megérzéseimet szinte igazolva láttam e napok egyikén, mikor egy hadosztályparancs arra inti a csapatokat, hogy legyenek résen, mert a mostani nagy orosz támadásokat mindenütt több hetes csend előzte meg. Jó, ha erre számítunk, így az óvintézkedéseket mindenki tegye meg.

A jelenlegi védelem a Don-menti védelem adottságaihoz képest egy Atlanti Fal. Most sokszorosan kiépített mélységi vonalaink vannak, tartalék csapatokkal. Mert pl. a második vonalunkban a 41-es fiúk vannak, harcedzett, tapasztalt, fiatal gárda. A harmadik vonalban pihenő német egység tanyáz. Nagy veszélyt tehát a pesszimisták sem láthatnak, de mégis kellemetlen a nagy csend.

A csend ellenére, vagy éppen ezért, minden napnak megvan a maga áldozata. Egy-egy halott és néhány sebesült gyakori. Az emberek könnyelműen, sokszor nyíltan mészárolnak, hiszen úgysem lőnek rájuk. Az orosz pedig valóban nem lő, de csak addig, amíg egy kedvező cél, egy csoport nem verődik össze, s akkor aknavetőivel lead egy ösztűzet. Sajnos, a magyar virtus, a betyárlegény tempó ilyenkor a passzív harcban indokolatlan vérontást eredményez.

Veszteségeink másik okozója a kilőtt, kidobott és fel nem robbant lövedékek, kézigránátok babrálása s a mindent kiváltó unalom. Mindenki szabadon jön-megy. Ha talál valamit, felveszi, kézigránátokkal halászik. Ezt megakadályozni nem lehet. Magam tapasztalom, hogy hiába a figyelmeztetés. Mindenki csinálni szeretne valamit. Az új páncéltörő fegyverek egyikével, a Panzerfausttal a napokban sokat lőttem. Oktatnom kellett a legénységet, aminek igen örültem, mert így módomból nyílt arra, hogy magam is kipróbáljam. Remekül sikerült volna, de minthogy egy vastag fába lőttük, a mellőlőtt robbanófejek nem robbantak fel. Ezeket összeraktuk egy csomóba, félkilos robbanószelencét tettem mellé és gyújtózsínórral felrobbantottam. 15 méterre tüzei állás volt, ahonnan fényképeztem a robbanást. Hatalmas gödröt vágott, és 100 méternyi magas füstoszlopot csinált. Remélem, a kép sikerült.

Másodszor is védő lettem egy haditörvényszéki tárgyaláson. Csúnya és kellemetlen ügyek kerültek bíróság elé. Sok merész védőbeszédet kellett kivágnom. Hogy mennyire bejöttem a fiskáliskodásba, igazolta a hadbíró is, aki - amikor közben el kellett mennem és egy bajtársam helyettesített - kért, hogy igyekezzem vissza, inkább addig ebédszünetet tart, mert én már nagyon bejöttem. Magam is csodálkoztam, micsoda „rejtett tehetségem” van. A sok vádolt persze hálás szemekkel, soha nem felejttem el stb. kifejezésekkel köszönte meg támogatásomat. Én örülök, hogy néhány derék gyereket mentettem meg, vagy enyhítettem büntetésüket, akik életösszönüktől hajtva a fogságba eséstől félve az orosz nyomástól parancs nélkül visszavonultak. Hiába, ez a háború. Aki egyszer idekerül, nehezen mehet visszafelé.

Címkék:

[II. világháború](#) ^[4]

[második világháború](#) ^[5]

[napló](#) ^[6]

[hadtörténet](#) ^[7]

[Tigris](#) ^[8]

[harcokcsi](#) ^[9]

[T-34](#) ^[10]

[Honvédség](#) ^[11]

[SAS](#) ^[12]

[Don-kanyar](#) ^[13]

[Panzerfaust](#) ^[14]

[Stuka](#) ^[15]

[Egy honvédtiszt a világháborúban](#) ^[16]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/naplo/egy_honvedzaszlos_naploja.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/naplo/egy_honvedzaszlos_naploja.html

[2] https://www.archivnet.hu/.../naplo/egy_honvedtisz_a_vilagaboruban__2__resz.html

[3] https://www.archivnet.hu/.../naplo/egy_honvedtisz_a_vilagaboruban__3__resz.html

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ii-vilagaboru>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/masodik-vilagaboru>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/naplo>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hadtortenet>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tigris>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/harckocsi>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/t-34>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/honvedseg>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/sas>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/don-kanyar>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/panzerfaust>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/stuka>

[16] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egy-honvedtisz-a-vilagaboruban>